

Kwantitatief Onderzoek naar effect Informatiecampagne

Tweede Kamerverkiezingen 2012

Opdrachtgever: Rijksdienst Caribisch Nederland

Curaçao, december 2012

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	Pag 3
1. Inleiding	Pag 8
2. Onderzoeksvraag	Pag 9
2.1 Onderzoeksvraag en deelvragen	
3. Methode van onderzoek	Pag 9
3.1 Instrument en betrouwbaarheid instrument	
3.2 Steekproef en respondenten	
3.3 Procedure, wijze van uitvoeren	
3.4 Analyse	
4. Resultaten van het onderzoek	Pag 12
4.1 Was men bekend met de verkiezingen en voor welk orgaan	
4.2 Heeft men gestemd; waarom wel/niet	
4.3 Was men bekend met de functies en taken van de Tweede Kamer	
4.4 Was men bekend met het belang van de verkiezingen	
4.5 Wist men hoe de verkiezingen in het werk zouden gaan	
4.6 Heeft u iets gemerkt van de informatiecampagne?	
4.7 Wat was de invloed van de omgeving op het stemgedrag	
4.8 Adviezen voor een hogere opkomst	
4.9 Demografische kenmerken van de respondenten	
5. Nadere analyse naar aanleiding van demografische kenmerken	Pag 35
6. Conclusies en aanbevelingen	Pag 36

Bijlage 1: Vragenlijst

Bijlage 2: Verantwoording

Managementsamenvatting

Op 12 september 2012 ging de bevolking van Bonaire, Saba en Sint-Eustatius voor de eerste keer naar het stembureau om te stemmen voor de Tweede Kamer. Om de bevolking goed te informeren over het belang van de verkiezingen en wat de functie is van de Tweede Kamer heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een aparte voorlichtingscampagne opgezet voor de inwoners van Caribisch Nederland met een lokale invulling en het thema "U gaat toch ook stemmen".

De voorlichtingscampagne richtte zich op de regels rondom het stemmen, zoals welke locaties als stembureau fungeren, openingstijden van de stembureaus, de noodzaak van een ID en stempas, de mogelijkheid tot geven van volmacht, en de mogelijkheid om een nieuwe stempas te halen indien deze is kwijtgeraakt. Daarnaast werden de taken van de Tweede Kamer genoemd, en de vertegenwoordigingsfunctie van de Tweede Kamer voor de inwoners van Caribisch Nederland. Het opkomstpercentage bij deze verkiezingen was laag.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de communicatieafdeling van Rijksdienst Caribisch Nederland wilden de effectiviteit van de voorlichtingscampagne getiteld '*U gaat toch ook stemmen*' laten onderzoeken. Het betreft een onderzoek onder de kiesgerechtigden van Bonaire, Saba en St. Eustatius.

De onderliggende rapportage betreft het *kwantitatieve* deel van het onderzoek.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

"In hoeverre was de voorlichtingscampagne 'U gaat toch ook stemmen?' effectief?"

Voor dit onderzoek is een gestructureerde vragenlijst met voornamelijk gesloten en één open vraag opgesteld. De enquêteurs hebben in totaal 528 respondenten benaderd, op een totaal aantal van 12.898 kiesgerechtigden, in de periode tussen 17 oktober en 16 november 2012. Aan de enquêteurs is de instructie gegeven om (voorafgaand aan ieder interview) de respondent te laten bevestigen dat hij/zij kiesgerechtigd was voor de Tweede Kamerverkiezingen.

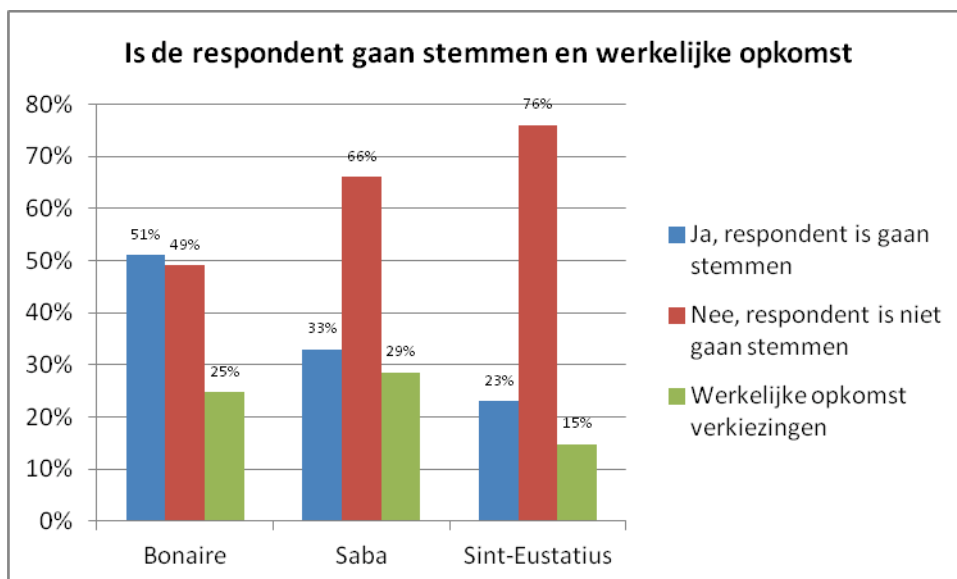
De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek worden hieronder weergegeven.

Was men bekend met de verkiezingen en voor welk orgaan

Over het geheel genomen was men goed op de hoogte voor welk bestuursorgaan de verkiezingen werden gehouden. Van de respondenten die aangaven dat zij hebben gestemd, wist -vergeleken met degenen die niet gestemd hadden- een relatief groter deel dat het voor de Tweede Kamer was.

Heeft men gestemd; waarom wel/niet

Het percentage mensen dat is gaan stemmen ligt bij de ondervraagde respondenten hoger dan het percentage mensen dat in werkelijkheid op 12 september is gaan stemmen.

Degenen die *niet* gestemd hadden, gaven aan dat dit kwam door het gebrek aan kennis van de inhoudelijke koers van de politieke partijen en van degenen die op de partijlijsten staan. In Bonaire komt hier de boycotactie bij: 10% van de respondenten die niet gestemd had, gaf onder andere aan dat dit was vanwege de boycotactie.

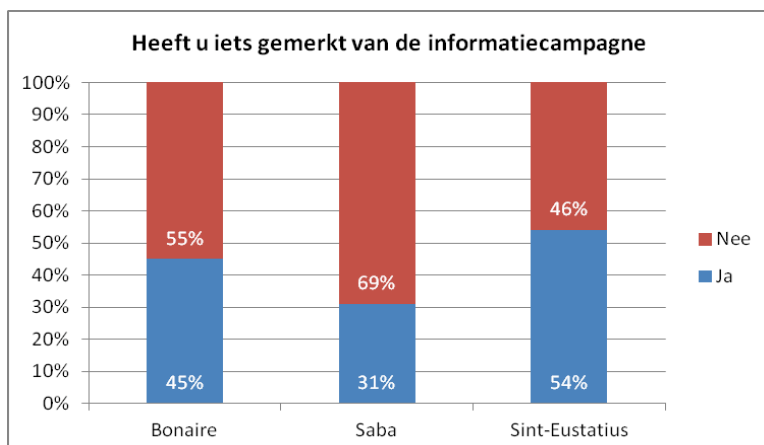
Overige redenen die de respondenten noemden om niet te gaan stemmen waren divers, waarbij “geen stemkaart ontvangen” het meest werd genoemd. In Bonaire was een deel van de respondenten afwezig tijdens de verkiezingen en in Saba gaf men veelal aan geen interesse in politiek te hebben, mede door de onbekendheid met de politieke partijen.

Ook aan de respondenten die *wel* gestemd hebben, is de reden hiervan gevraagd. Op alle drie eilanden noemden de respondenten het meest “ik vind stemmen mijn plicht”.

De informatiecampagne

De informatiecampagne had meerdere doelen. Eén daarvan was het uitleggen van het proces van de verkiezingen en het stemmen. Een ander doel was om de aard van de verkiezingen uit te leggen, namelijk dat het om de Tweede Kamer ging. Hierbij werden ook de functies en de taken van de Tweede Kamer uitgelegd. Hiermee probeerde men tevens het belang van de verkiezingen over het voetlicht te brengen.

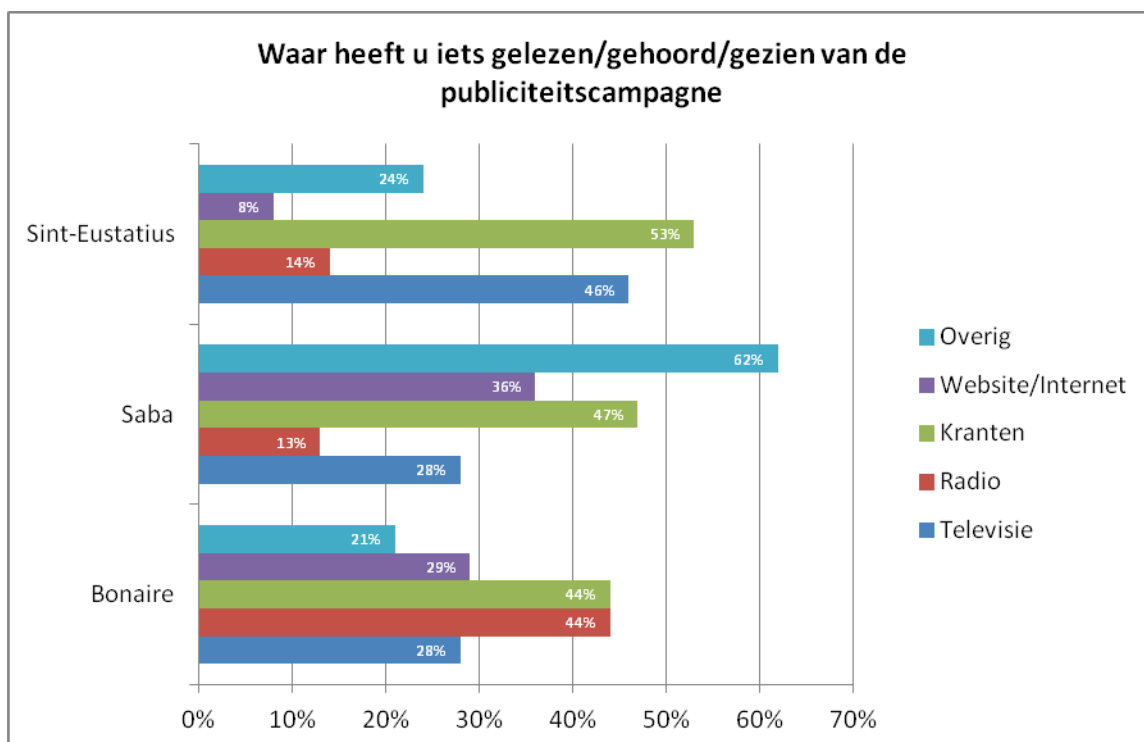
In Sint Eustatius heeft iets meer dan de helft van de respondent iets gemerkt van de informatiecampagne, in Bonaire iets minder dan de helft, en in Saba een derde van de respondenten.

Via welke media heeft u iets vernomen?

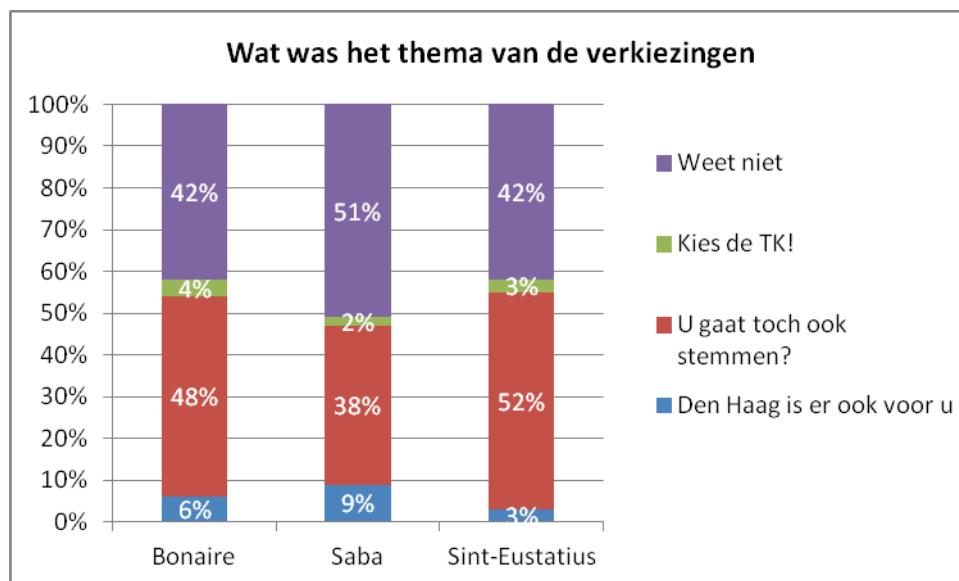
Het vaakst heeft men via de kranten informatie gekregen, dit geldt voor ongeveer de helft van de respondenten op alle eilanden. Op Bonaire heeft bijna de helft van de respondenten ook via de radio informatie gekregen, in Saba en Sint-Eustatius was dit nog geen 15%. In Sint-Eustatius springt het medium televisie eruit; bijna de helft van de respondenten heeft via de televisie informatie gekregen, terwijl dit in Bonaire en Saba nog geen 30% is. Daarentegen heeft minder dan 10% van de respondenten op Sint-Eustatius via internet informatie gekregen of opgevraagd, terwijl dit percentage in Bonaire en Saba beduidend hoger ligt, namelijk rond de 30%.

In Saba en Sint-Eustatius heeft een deel van de respondenten informatie gekregen via billboards, banners of posters.

Thema van de verkiezingen

In totaal gaf slechts een klein deel van de respondenten aan dat zij het thema van de verkiezingen kenden.

Bekendheid met de taken van de Tweede Kamer

In Saba is de bekendheid met de taken van de Tweede Kamer het kleinst, slechts een derde van de respondenten geeft aan in meer of mindere mate hiermee bekend te zijn. In Sint-Eustatius is de helft van de respondenten bekend met de taken van de Tweede Kamer, in Bonaire is dit tweederde van de respondenten.

Functies en taken van de Tweede Kamer

De respondenten noemden vaak de twee taken van de Tweede Kamer die werden genoemd in de uitgezonden spotjes. Het betreft “het controleren van de regering” en “het maken van de wetten, samen met de regering”. Daarnaast hebben veel respondenten ook andere taken toebedeeld aan de Tweede Kamer.

Locatie van de Tweede Kamer

Op Bonaire is men het best (driekwart van de respondenten) op de hoogte waar de Tweede kamer is gevestigd, gevolgd door Saba (ruim de helft) en Sint-Eustatius (krap de helft).

In Sint-Eustatius weet ruim een kwart van de respondenten helemaal niet waar de Tweede Kamer is gevestigd. Het resterend deel van de respondenten op de drie eilanden (variërend van een vijfde tot ruim een kwart) geeft aan dat de Tweede Kamer ergens in Nederland is gevestigd, zonder precies te weten waar.

Kennis over hoe de verkiezingen in het werk gaan

Algemeen beschouwd waren de respondenten op alle drie eilanden goed op de hoogte van de stemregels, namelijk meer dan 80%, enkele uitzonderingen daargelaten. Dit geldt voor *alle* respondenten, zowel diegenen die *wel* als diegenen die *niet* iets over de informatiecampagne hadden vernomen. Er is geen significant verschil tussen deze groepen respondenten.

Campagnemateriaal van de politieke partijen

Een kwart of minder van de respondenten heeft campagnemateriaal gezien van de politieke partijen. Zij gaven aan hier wel behoefte aan te hebben.

Invloed van de omgeving

In Bonaire hebben de meeste respondenten met familie en kennissen gesproken over de verkiezingen; meer dan de helft. Wellicht dat de grote publieke aandacht die de verkiezingen hebben gekregen en de georganiseerde boycotactie hieraan hebben bijgedragen. In Saba en Sint-Eustatius heeft meer dan de helft van de respondenten aangegeven dat het niet interessant is om er met anderen over te spreken of dat ze deze informatie liever voor zichzelf houden.

Adviezen voor een hogere opkomst

Als laatste vroegen de enquêteurs aan de respondenten om advies voor een hogere opkomst bij volgende verkiezingen. Ongeveer 80% van de respondenten had één of meer adviezen. Op alle drie de eilanden adviseerden de meeste respondenten om meer informatie in het algemeen te geven. Specifiek wenste men meer informatie over verschillende partijen en hun programma's. In Saba en in nog grotere mate in Sint-Eustatius adviseerden de respondenten dat de politieke partijen en de kandidaten persoonlijk een bezoek aan het eiland moeten brengen.

Andere adviezen die de respondenten gaven waren:

- “meer interesse tonen in de eilanden”
- “meer informatie over de Tweede Kamer”
- “maak duidelijk wat je plannen zijn met Caribisch Nederland” (dit laatste advies heeft betrekking op de politieke partijen die meedoen aan de verkiezingen).

1. Inleiding

Op 12 september 2012 ging de bevolking van Bonaire, Saba en Sint-Eustatius voor de eerste keer naar het stembureau om te stemmen voor de Tweede Kamer. Gelet op hun afstand tot Den Haag was de verwachting dat de verkiezingen IN Caribisch Nederland niet erg zouden “leven”. Om de bevolking goed te informeren over het belang van de verkiezingen en wat de functie is van de Tweede Kamer heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een aparte voorlichtingscampagne opgezet voor de inwoners van Caribisch Nederland met een lokale invulling en het thema “U gaat toch ook stemmen”. De boodschappen, vorm en middelenkeuze werden per eiland aangepast. De afdeling communicatie van de Rijksdienst Caribisch Nederland coördineerde de uitvoering. Middels een voorlichtingscampagne, verwachtte het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dat de inwoners zich zouden realiseren dat hun stem belangrijk is, met als gevolg dat zij ook eerder bereid zouden zijn om hun stem uit te brengen voor de Tweede Kamer verkiezingen.

De voorlichtingscampagne richtte zich op de regels rondom het stemmen, zoals welke locaties als stembureau fungeren, openingstijden van de stembureaus, de noodzaak van een ID en stempas, de mogelijkheid tot geven van volmacht, en de mogelijkheid om een nieuwe stempas te halen indien deze is kwijtgeraakt. Daarnaast werden de taken van de Tweede Kamer genoemd, en de vertegenwoordigingsfunctie van de Tweede Kamer voor de inwoners van Caribisch Nederland. De voorlichtingscampagne werd gevoerd via spotjes op de televisie, radio, en advertenties in kranten. Ook werden billboards geplaatst met informatie over de verkiezingen. Het opkomstpercentage bij deze verkiezingen was laag. Op Bonaire was het opkomstpercentage 24,8 %, op Saba 28,5 %, en op Sint-Eustatius 14,8 %.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de communicatieafdeling van Rijksdienst Caribisch Nederland wilden de effectiviteit van de voorlichtingscampagne getiteld ‘*U gaat toch ook stemmen*’ laten onderzoeken. Het betreft een onderzoek onder de kiesgerechtigden van Bonaire, Saba en St. Eustatius. Dit onderzoek is uitgevoerd door BridgeGaps BV.

Eerder is een dergelijk onderzoek uitgevoerd in maart/april 2011, dit betrof toen een effectmeting van de voorlichtingscampagne over de gewijzigde stemregels voor de eilandraadsverkiezingen die op 2 maart 2011 werden gehouden. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de communicatieafdeling van RCN zouden graag vergelijkingen kunnen trekken tussen de uitkomst van dat onderzoek en het onderhavige onderzoek. De onderzoekers zijn hieraan zoveel mogelijk tegemoet gekomen door een kwantitatief onderzoek uit te voeren met deels dezelfde soort vragen. Er blijven echter verschillen, met name door de aard van de verkiezingen. Waar het in 2 maart 2011 lokale verkiezingen betrof met uitsluitend veranderde stemregels, betreft het bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer een nieuw soort verkiezingen voor de eilandbewoners, voor een andere bestuurslaag en andere (potentiële) bestuurders dan welke zij gewoon zijn. Hierdoor is het op sommige vlakken lastig een vergelijking te maken.

De onderliggende rapportage betreft het kwantitatieve deel van het onderzoek. Het onderzoek is in oktober/november uitgevoerd onder kiesgerechtigden op de drie eilanden. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de onderzoeksvraag en de vragen die daaruit voortvloeien. In hoofdstuk drie wordt ingegaan op de methode van onderzoek. In hoofdstuk 4 worden de resultaten gepresenteerd. Hoofdstuk vijf bevat de conclusies en aanbevelingen.

2. Onderzoeksvraag

2.1. Kernvraag en subvragen

De centrale vraagstelling van het onderzoek luidt:

In hoeverre was de voorlichtingscampagne “U gaat toch ook stemmen?” effectief?

Deze centrale vraagstelling is opgedeeld in de volgende onderzoeksvragen:

- Was men bekend met het feit dat er op 12 september verkiezingen waren en voor welk orgaan
- Heeft men gestemd (waarom wel/niet)
- Was men bekend met het belang van de verkiezingen
- Wist men hoe de verkiezingen in hun werk zouden gaan (stemregels zoals stempas, volmachtmogelijkheid, willekeurig stemlokaal, openingstijden, vervangende stempas)
- Was men bekend met de functie en taken van de Tweede Kamer
- Was men bekend met de campagne en via welke media verkreeg men informatie

Daarnaast hadden twee vragen betrekking op:

- De invloed van de omgeving op het stemgedrag (wel/niet stemmen)
- Adviezen voor een hogere opkomst

3. Methode van onderzoek

3.1. Instrument

Voor het kwantitatieve onderzoek is een gestructureerde vragenlijst met voornamelijk gesloten en één open vraag opgesteld. Deze vragenlijst bevatte de deelvragen van het onderzoek, plus vragen over enkele demografische kenmerken van de respondent (zie bijlage 1).

De vragenlijsten waren beschikbaar in het Engels, Papiaments en Nederlands. De respondenten konden zelf hun taalkeuze maken. Elke respondent kreeg op dezelfde wijze dezelfde vragen voorgelegd. De eenduidige vraagstelling en de eenduidige wijze waarop de respondenten hebben geantwoord maakt dat statistische analyse mogelijk is.

3.2. Steekproef en respondenten

In samenspraak met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is besloten dat het onderzoek een betrouwbaarheidsniveau zou hebben van 95%, met een foutmarge van 7%.

Een betrouwbaarheidsniveau van 95% betekent dat voor 95% zeker is dat het werkelijke resultaat binnen het betrouwbaarheidsinterval valt. De foutmarge is het percentage dat een verzameld resultaat kan afwijken van de werkelijkheid.

De enquêteurs hebben in totaal 528 (kiesgerechtigde) respondenten benaderd. Voordat het interview van start ging, werd bevestigd of de respondent kiesgerechtigd was. In onderstaande tabel staat het aantal kiesgerechtigden aangegeven, samen met het aantal respondenten per eiland.

Tabel 1. Aantal kiesgerechtigden en respondenten per eiland

Eiland	Aantal kiesgerechtigden	Aantal respondenten	Steekproef als % kiesgerechtigde
Bonaire	10.336	193	1,9 %
Saba	802	159	19,8 %
Sint-Eustatius	1.760	176	10 %
Totaal Caribisch Nederland	12.898	528	

Het aantal respondenten dat in Saba en Sint-Eustatius benaderd is, is relatief hoog; dit heeft te maken met de kleinschaligheid van de eilanden. De steekproef moet dan relatief groter zijn om een vergelijkbaar betrouwbaar beeld te krijgen.

Er is een verschil is tussen het percentage respondenten dat aangeeft wel of niet gestemd te hebben en het percentage kiesgerechtigden dat in werkelijkheid bij de verkiezingen wel of niet gestemd heeft. In de respondentengroep geven veel meer mensen aan gestemd te hebben dan in werkelijkheid het geval was. De resultaten moeten daarom geïnterpreteerd worden voor de respondentengroep.

De data geven wel inzicht in de centrale vraagstelling, doordat onderscheid gemaakt wordt tussen mensen die al dan niet gestemd hebben en hun beweegredenen, mensen die wel of niet iets van de publiciteitscampagne hebben vernomen, et cetera.

3.3. Dataverzameling

De enquêteurs, allen zelf woonachtig op de eilanden, hebben de respondenten in de maanden oktober en november benaderd. Zij stelden de vragen middels een gestructureerde vragenlijst.

De enquêteurs hebben voorafgaand aan het enquêteren een korte training gehad voor het afnemen van de vragenlijst. De training betrof zowel inhoudelijke uitleg (interpretatie van de vragen en invullen van de vragenlijst) als veldwerktechnisch (hoe de respondenten te benaderen, uitleg van de enquête, keuze van de respondenten).

De enquêteurs hebben de respondenten (kiesgerechtigden) op verschillende plekken benaderd om een zo gevarieerd mogelijke groep van respondenten te verkrijgen. De medewerking van de respondenten aan het kwantitatieve onderzoek was goed, vrijwel iedereen die gevraagd werd wilde meewerken.

In Bonaire hebben zeven enquêteurs de interviews afgenomen tussen 17 oktober en 10 november. Zij interviewden bij plaatsen als de lokale supermarkt, de lokale middelbare school, diverse werkplekken en wijken.

In Saba enquêteerden drie enquêteurs tussen 23 oktober en 7 november. Locaties voor de interviews waren bij de supermarkt, het gemeentehuis, Child Focus, Eugenius Johnson Center, Scout's Place en bij de winkels in Windwardside.

In Sint-Eustatius waren vier enquêteurs werkzaam tussen 23 oktober en 16 november. Locaties waren winkels, kleine supermarkten, de bakker, bibliotheek, bij de lagere en middelbare school, en gewoon op straat tijdens de Sint-Eustatius-week, bij bank, vliegveld, tankstation, en "bou di palu" ("onder de boom").

3.4. Analyse

De onderzoeksresultaten zijn verwerkt in SPSS. De data van de eilanden zijn afzonderlijk geanalyseerd, omdat het volgens de onderzoekers geen meerwaarde heeft om deze bij elkaar te voegen. De uitkomsten zijn immers merendeels eilandspecifiek. De boodschappen, vorm en middelenkeuze van de voorlichtingscampagne zijn per eiland aangepast; het is aannemelijk dat dit onderlinge verschillen in uitkomsten met zich mee brengt.

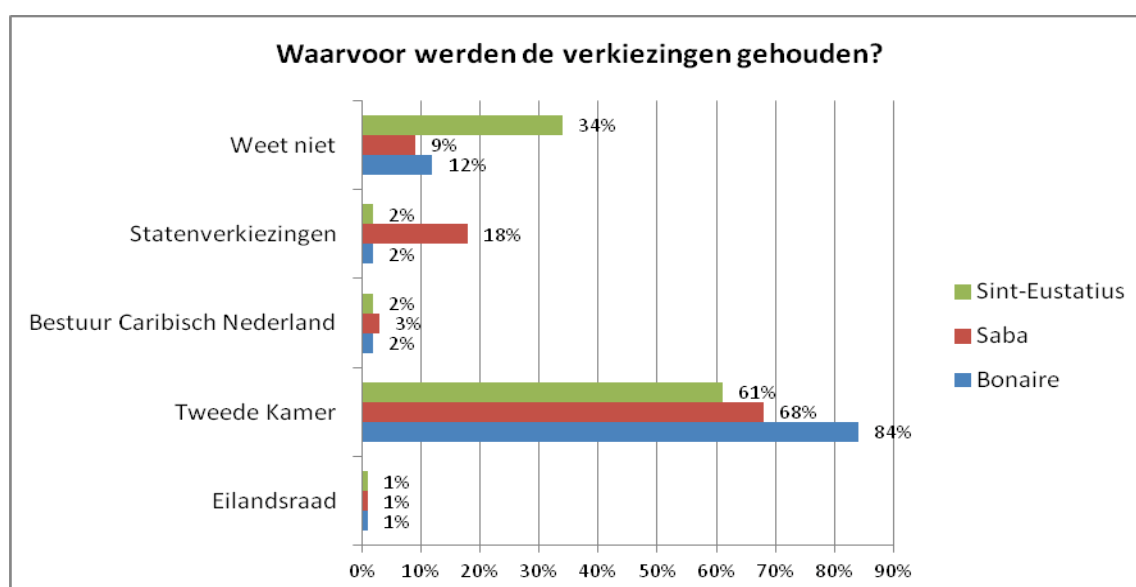
4. Resultaten van het onderzoek

4.1. Was men bekend met de verkiezingen en voor welk orgaan?

Over het geheel genomen was men goed op de hoogte voor welk bestuursorgaan de verkiezingen werden gehouden.

In Bonaire was men met 84% het best op de hoogte waarvoor de verkiezingen gehouden waren, in Saba en Sint-Eustatius was dit in mindere mate het geval, namelijk voor ongeveer tweederde van de respondenten. In Sint-Eustatius wist een derde van de respondenten helemaal niet waarvoor deze verkiezingen waren. In Saba was bijna een vijfde van de respondenten van mening dat het om Statenverkiezingen ging.

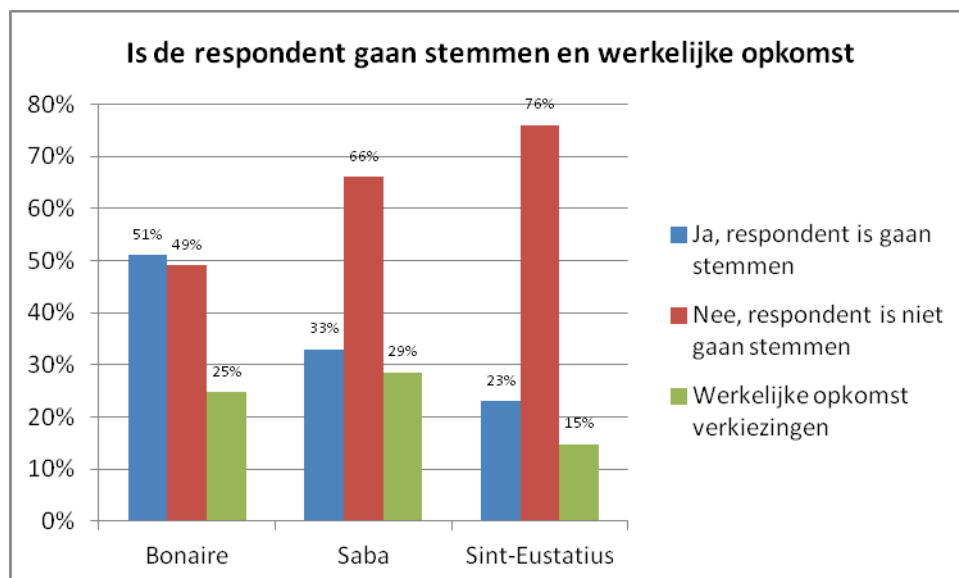
Van de respondenten die aangaven dat zij hebben gestemd, wist –vergeleken met degenen die niet gestemd hadden- een relatief groter deel dat het voor de Tweede Kamer was. Vooral in Saba en Sint-Eustatius was dit verschil groot, tussen de 30 en 40%. In Bonaire is dit verschil iets minder met 25%.

4.2. Heeft men gestemd; waarom wel/niet

Het percentage mensen dat is gaan stemmen ligt bij de ondervraagde respondenten hoger dan het percentage mensen dat in werkelijkheid is gaan stemmen. Het is voor de onderzoekers niet bekend of men een wenselijk geacht antwoord (namelijk, wél gestemd) heeft gegeven of dat de respondenten ook daadwerkelijk zijn gaan stemmen. In Bonaire gaf ruim de helft van de mensen aan te hebben gestemd, terwijl dit in werkelijkheid 24,8% was. In Saba gaf 33% van de respondenten aan gestemd te hebben, terwijl dit in werkelijkheid 28,5% was. In Sint-Eustatius gaf 23 % van de respondenten aan gestemd te hebben, terwijl dit in werkelijkheid 14,8 % was. Zoals in de paragraaf over methodologie al is gesteld, heeft dit voor de verdere uitwerking van de analyse geen nadelige gevolgen.

In onderstaande grafiek is te zien welk percentage van de respondenten heeft aangegeven dat zij wel of niet zijn gaan stemmen, en de werkelijke opkomst bij de verkiezingen in september 2012.

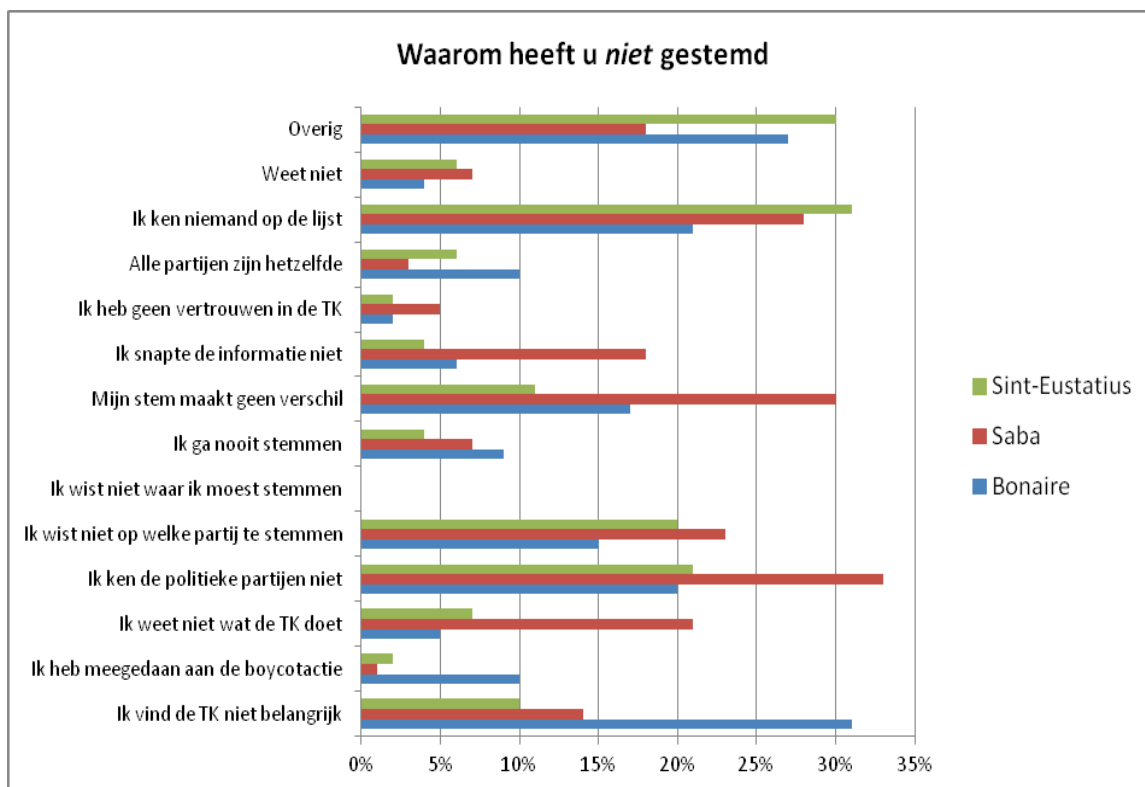
Aan de respondenten die hebben aangegeven *niet* gestemd te hebben, is de reden hiervan gevraagd. Men kon meerdere redenen aangeven. Op alle drie eilanden werd gemiddeld meer dan één reden aangegeven.

Op alle drie eilanden (met uitzondering van Bonaire in eerste instantie, in tweede instantie wel!) hebben de respondenten het vaakst redenen aangegeven die betrekking hebben op het gebrek aan kennis van de inhoudelijke koers van de politieke partijen en degenen die op de lijst staan. Dit gebrek aan kennis en daarom een reden om niet te gaan stemmen, komt terug in de adviezen voor een hogere opkomst.

Minder vaak gaven de respondenten meer algemene redenen als “alle partijen zijn hetzelfde”, “ik ga nooit stemmen”, “ik snapte de informatie niet”, “ik weet niet wat de Tweede Kamer doet”, en “ik heb geen vertrouwen in de Tweede Kamer”.

Bonaire vormt hierop een uitzondering vanwege de boycotactie. 10% van de respondenten die niet gestemd heeft, gaf (onder meer) de boycotactie als reden aan. In Bonaire ligt de reden “ik vind de Tweede Kamer niet belangrijk” waarschijnlijk in het verlengde van de gevoelens die rondom de boycotactie zijn opgewekt.

Overige redenen die de respondenten noemden om niet te gaan stemmen waren divers, waarbij “geen stemkaart ontvangen” het meest werd genoemd. In Bonaire was een deel van de respondenten afwezig tijdens de verkiezingen en in Saba gaf men veelal aan geen interesse in de politiek te hebben, mede door de onbekendheid met de politieke partijen.

In Bonaire zijn de meest genoemde redenen (in afnemende volgorde):

- “ik vind de Tweede Kamer niet belangrijk”,
- “ik ken niemand op de lijst”
- “ik ken de politieke partijen niet”
- “mijn stem maakt geen verschil”,
- “ik wist niet op welke partij te stemmen”.

In Saba worden de volgende redenen om niet te gaan stemmen het meest aangegeven:

- “ik ken de politieke partijen niet”,
- “mijn stem maakt geen verschil”,
- “ik ken niemand op de lijst”,
- “ik wist niet op welke partij te stemmen”,
- “ik weet niet wat de Tweede Kamer doet”.

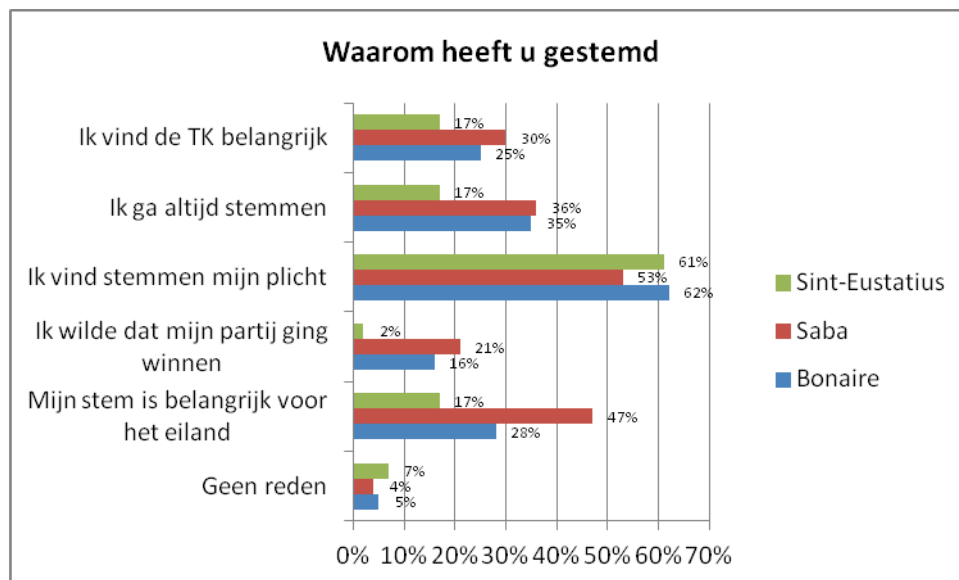
In Sint-Eustatius wordt het meest genoemd:

- “ik ken niemand op de lijst”,
- “ik ken de politieke partijen niet”,
- “ik wist niet op welke partij te stemmen”.

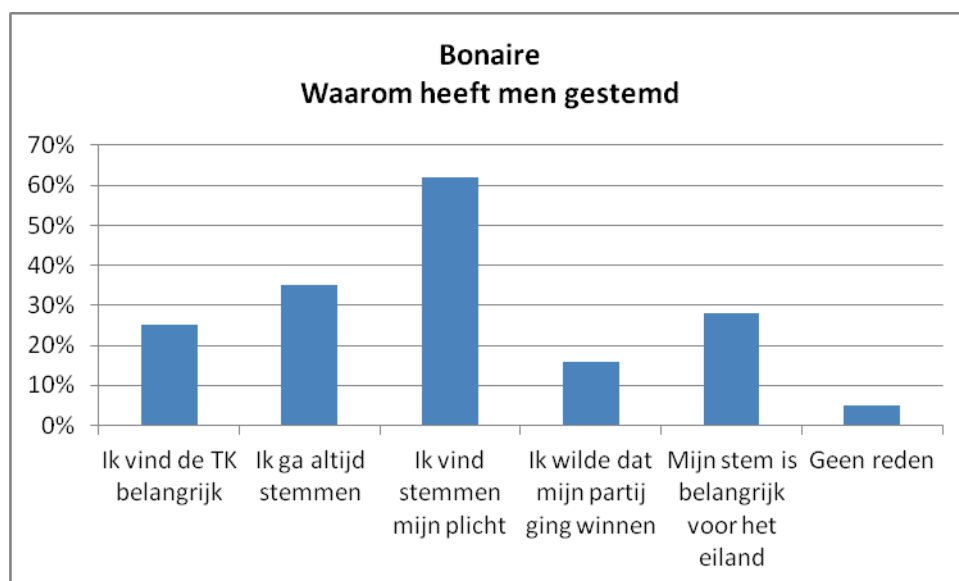

Ook aan de respondenten die *wel* gestemd hebben, is de reden hiervan gevraagd. Ook hier gaven de respondenten gemiddeld meer dan één antwoord.

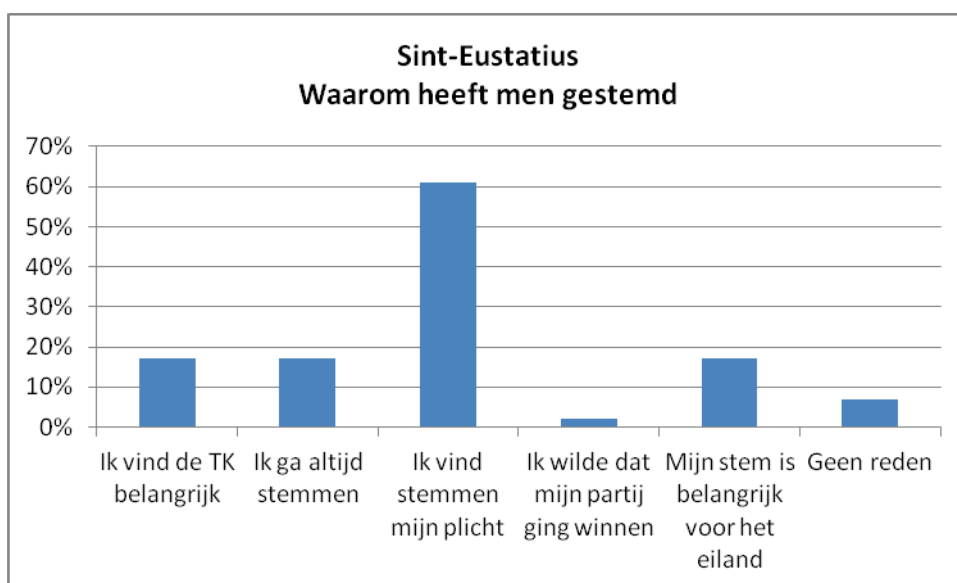
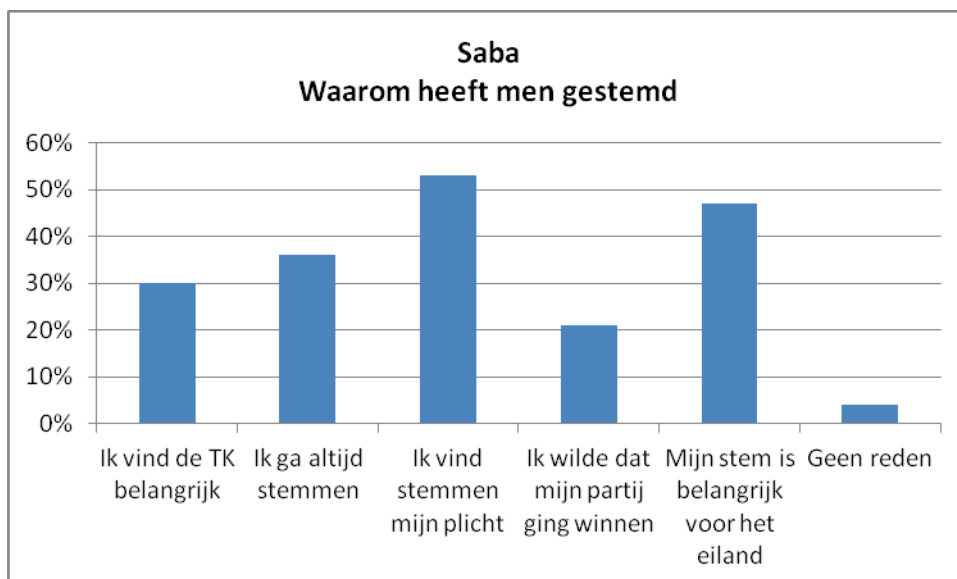
Op alle drie eilanden noemden de respondenten het meest “ik vind stemmen mijn plicht”.

In Bonaire en Saba ligt de veelgenoemde reden “ik ga altijd stemmen” in het verlengde van ik vind stemmen mijn plicht”. In Bonaire en vooral in Saba vindt men tevens dat hun stem belangrijk is voor het eiland en vindt men de Tweede Kamer belangrijk.

Verwachte opkomst versus werkelijk opkomst bij de Tweede Kamerverkiezingen 2012

Los van de uitkomsten van dit onderzoek is het interessant om de werkelijke opkomst te vergelijken met de uitkomsten van het eerdergenoemde onderzoek, dat gehouden werd na de eilandraadsverkiezingen in 2011. In de tabel hieronder is te zien hoeveel mensen toen aangaven wel te gaan stemmen voor de Tweede Kamer verkiezingen en hoeveel dit in werkelijkheid is gebleken.

Tabel 2: Verwachte opkomst versus werkelijk opkomst bij de Tweede Kamerverkiezingen 2012

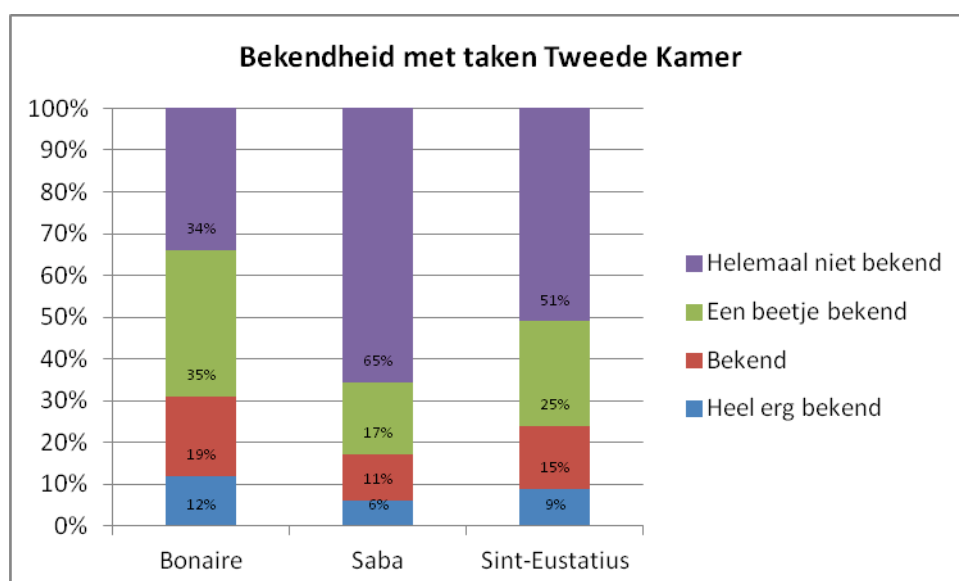
	Bonaire	Saba	Sint-Eustatius
Gaf aan te gaan stemmen voor Tweede Kamer	59 %	69 %	61 %
Werkelijke opkomst bij Tweede Kamer verkiezingen	24,8 %	28,5%	14,8%

In 2011 gaf ongeveer tweederde van de ondervraagden aan dat zij zouden gaan stemmen voor de Tweede Kamerverkiezingen. Bij de verkiezingen in 2012 bleek dit percentage in werkelijkheid veel lager te liggen. Uit het onderzoek blijkt dat een van de oorzaken hiervan het gebrek aan persoonlijke aandacht voor de eilanden is. De politieke partijen waarvoor men zou gaan stemmen hebben zich niet (persoonlijk) gepresenteerd op de eilanden. Hierdoor leven de Tweede Kamerverkiezingen minder voor de eilandbewoners.

4.3. Was men bekend met de functies en taken van de Tweede Kamer en de locatie?

Bekendheid met de taken van de Tweede Kamer

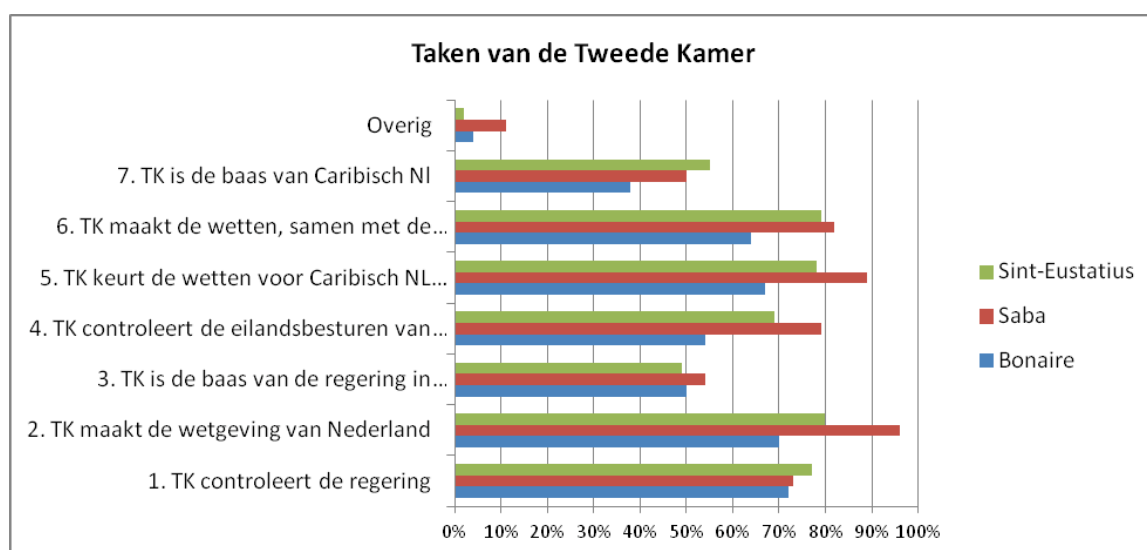
Aan alle respondenten, zowel degenen die gestemd hebben als diegenen die niet gestemd hebben, is door de enquêteurs gevraagd of men bekend was met de taken van de Tweede Kamer. In Saba is de onbekendheid met de Tweede Kamer het grootst, namelijk voor tweederde deel van de respondenten. In Sint-Eustatius is de helft van de respondenten niet bekend met de Tweede Kamer, in Bonaire een derde van de respondenten.

Functies en taken van de Tweede Kamer

Vervolgens hebben de enquêteurs alleen aan de respondenten , die hadden aangegeven bekend te zijn met de taken van de Tweede Kamer, gevraagd welke taken dit zijn. Bij deze vraag noemden zij zeven stellingen, waarbij de respondent kon aangeven of deze taak bij de Tweede Kamer behoort of niet. Enkele hiervan behoorden inderdaad tot de taken van de Tweede Kamer, andere niet.

De respondenten noemden vaak de twee taken van de Tweede Kamer die werden genoemd in de uitgezonden spotjes. Het betreft “het controleren van de regering” en “het maken van de wetten, samen met de regering”. Daarnaast hebben veel respondenten ook andere taken toebedeeld aan de Tweede Kamer.

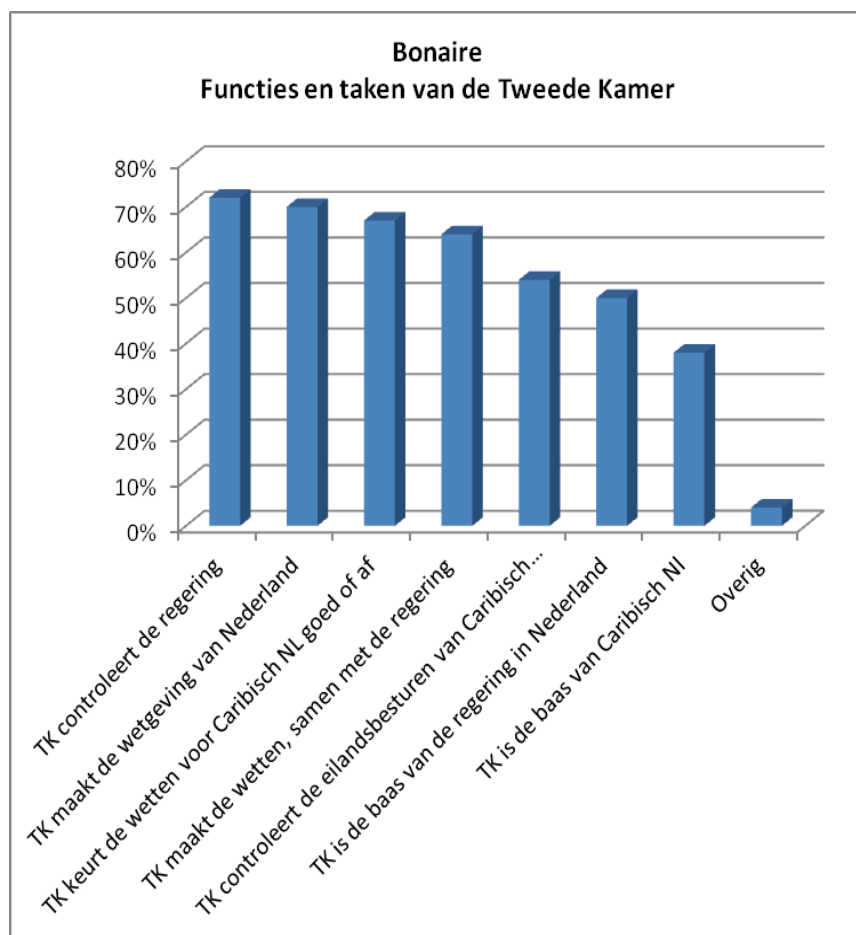

De publiciteitscampagne die onder meer ging over de taken van de Tweede Kamer is overgekomen. Dat wil zeggen, de twee taken werden veel genoemd en zijn dus goed overgekomen; echter ook taken die in werkelijkheid geen of niet uitsluitend taken van de Tweede Kamer zijn, werden genoemd.

Het kan ook zijn dat de stellingen onvoldoende duidelijk waren geformuleerd. Het feit dat sommige taken indirect zijn of samen met de Eerste Kamer worden uitgevoerd, kan bij de kiesgerechtigden verwarring brengen, waardoor zij hebben gedacht dat deze wel tot de werkzaamheden van de Tweede Kamer behoorden.

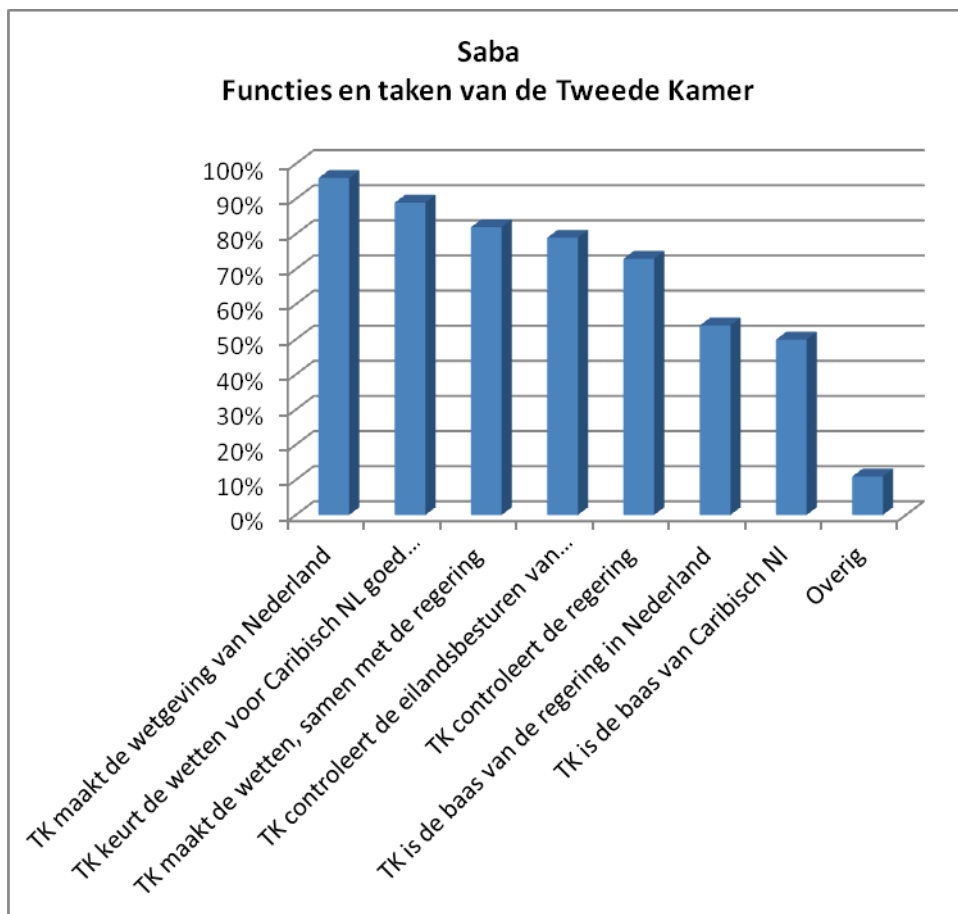
In Bonaire gaven de respondenten gemiddeld 4,2 taken aan; de vier die men het meest noemde zijn:

- “de Tweede Kamer controleert de regering”
- “de Tweede Kamer maken de wetgeving van Nederland”
- “de Tweede Kamer keurt de wetten voor Caribisch Nederland goed of af”
- “de Tweede Kamer maakt de wetten, samen met de regering”

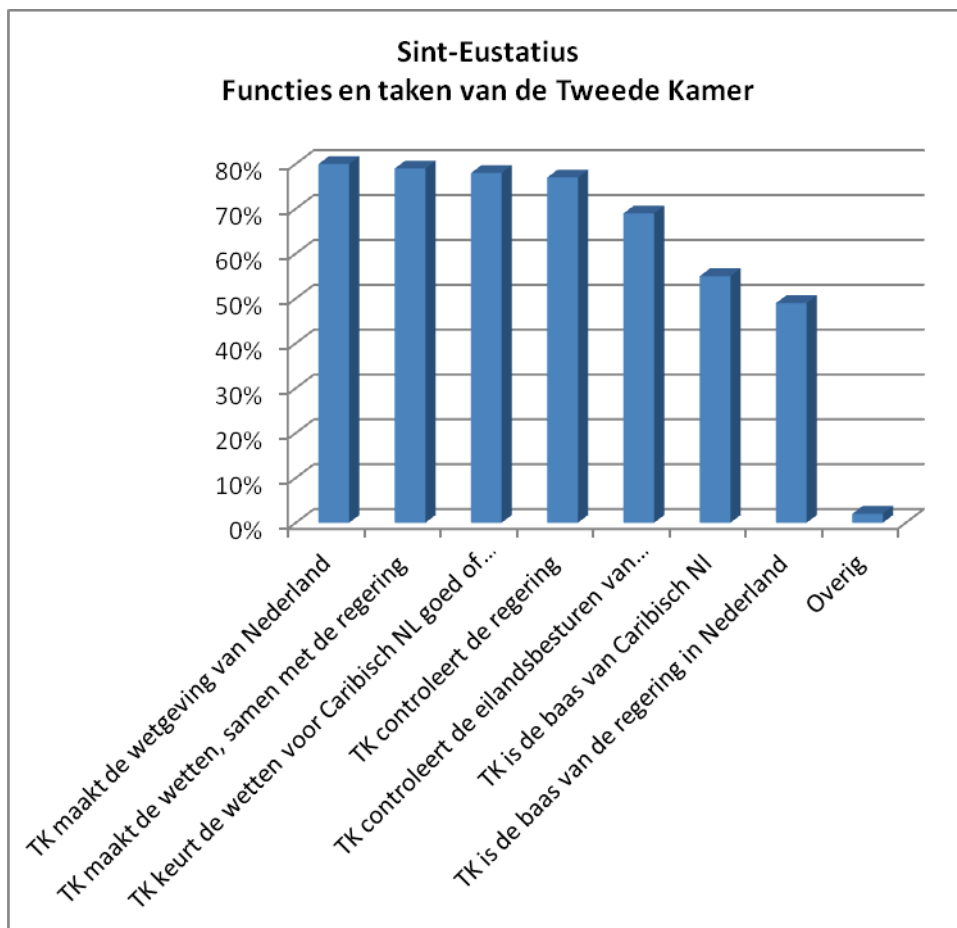
In Saba gaven de respondenten gemiddeld 5,3 taken aan; de vijf meest genoemde zijn:

- “de Tweede Kamer maken de wetgeving van Nederland”
- “de Tweede Kamer keurt de wetten voor Caribisch Nederland goed of af”
- “de Tweede Kamer maakt de wetten, samen met de regering”
- “de Tweede Kamer controleert de eilandsbesturen van Caribisch Nederland “
- “de Tweede Kamer controleert de regering “.

In Sint-Eustatius gaven de respondenten gemiddeld 4,9 taken aan, de vijf meest genoemde zijn:

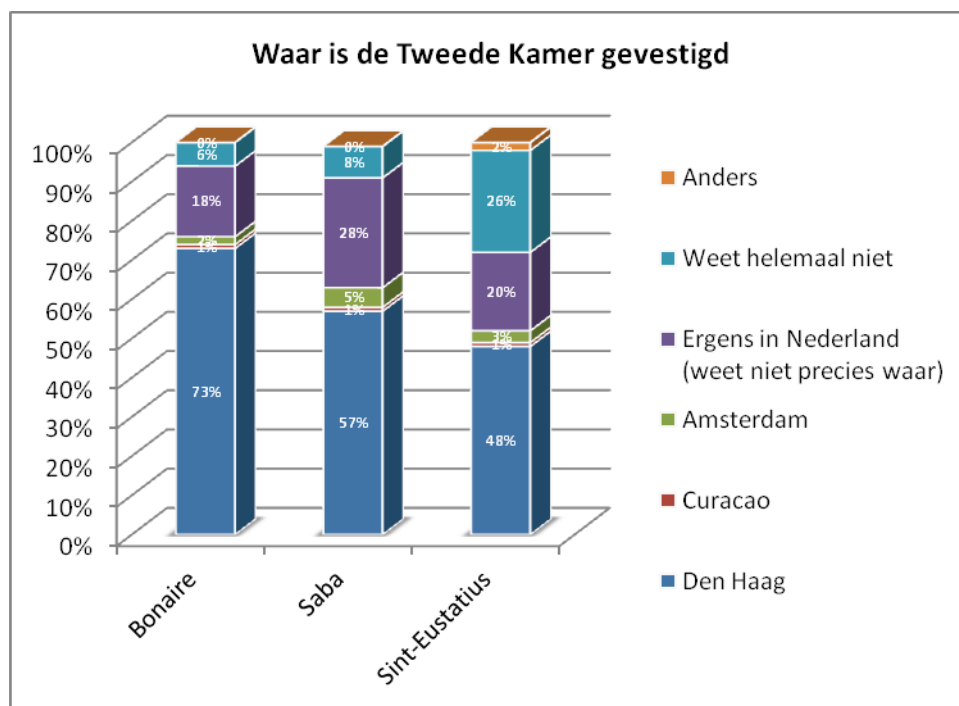
- “de Tweede Kamer maken de wetgeving van Nederland”
- “de Tweede Kamer maakt de wetten, samen met de regering”
- “de Tweede Kamer keurt de wetten voor Caribisch NL goed of af”
- “de Tweede Kamer controleert de regering”
- “de Tweede Kamer controleert de eilandsbesturen van Caribisch Nederland”.

Locatie van de Tweede Kamer

Op Bonaire is men het best (driekwart van de respondenten) op de hoogte waar de Tweede kamer is gevestigd, gevolgd door Saba (ruim de helft) en Sint-Eustatius (krap de helft). In Sint-Eustatius weet ruim een kwart van de respondenten helemaal niet waar de Tweede Kamer is gevestigd.

Het resterend deel van de respondenten op de drie eilanden (variërend van een vijfde tot ruim een kwart) geeft aan dat de Tweede Kamer ergens in Nederland is gevestigd, zonder precies te weten waar.

4.4. Bekendheid met het belang van de verkiezingen

Uit de uitkomsten van de vorige vraagstelling kan afgeleid worden dat men onvoldoende bekend was met het belang van de verkiezingen. De achterliggende gedachte hier is dat wanneer men weet wat de Tweede Kamer doet, ook met betrekking tot de eilanden van Caribisch Nederland, men de verkiezingen eerder een bepaald belang zouden toekennen, dan wanneer men hiervan niet op de hoogte is.

Al met al is de bekendheid met de taken van de Tweede Kamer niet groot. Een groot gedeelte van de respondenten geeft aan hier helemaal niet mee bekend te zijn. Vervolgens kennen diegenen die aangaven in meer of mindere mate bekend te zijn met de taken van de Tweede Kamer, vaak verkeerde taken toe aan de Tweede kamer. Tenslotte weet een aanzienlijk deel van de respondenten niet waar de Tweede Kamer gezeteld is.

4.5. Kennis over hoe de verkiezingen in het werk gaan

Deze vraag is geoperationaliseerd in een aantal stellingen, waarbij de respondent kon aangeven welke stelling juist was of niet. Het betrof stellingen omtrent:

- de noodzaak van een ID en stempas
- de mogelijkheid om een nieuwe stempas op te halen
- de mogelijkheid tot het geven van een volmacht
- het uitbrengen van de stem in elk willekeurig stemlokaal
- de openingstijden van de stemlokalen

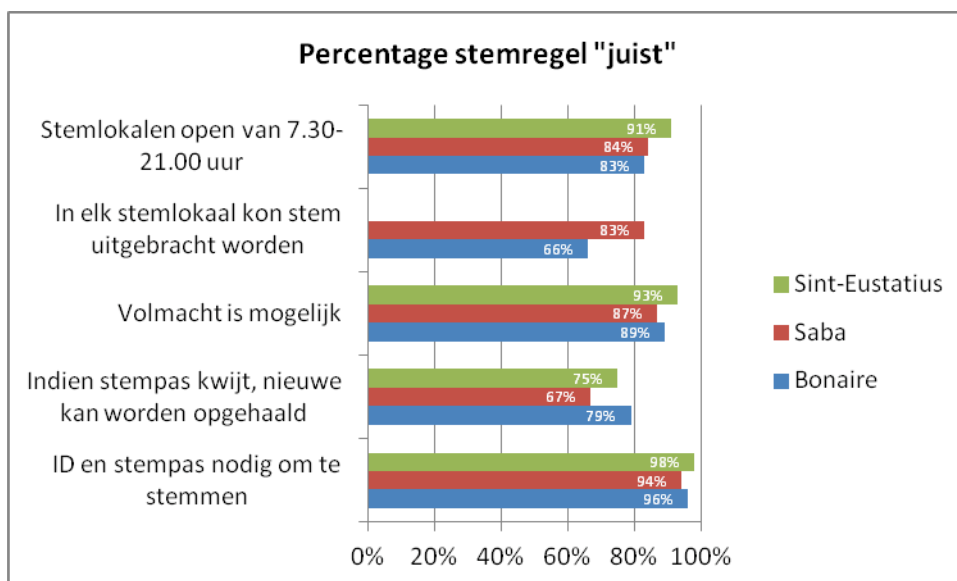
Alle stellingen die genoemd waren, waren juist. In Sint-Eustatius was één stemlokaal voor het hele eiland; deze stelling werd dus niet aan de respondenten in Sint-Eustatius voorgelegd.

Bij deze vraag zijn relatief veel missing cases aangetroffen, dat wil zeggen dat de respondenten geen antwoord gaven. Bij de analyse is er vanuit gegaan dat de respondenten in deze gevallen geen antwoord konden geven, en dat men het antwoord niet als juist beschouwde. Alleen de “juist” antwoorden zijn geanalyseerd.

Algemeen beschouwd waren de respondenten op alle drie eilanden goed op de hoogte van de stemregels, namelijk meer dan 80%, enkele uitzonderingen daargelaten. Dit geldt voor *alle* respondenten, zowel diegenen die *wel* als diegenen die *niet* iets over de informatiecampagne hadden vernomen. Er is geen significant verschil tussen deze groepen respondenten.

Stemregels die minder bekend waren zijn “In elk stemlokaal kan stem worden uitgebracht” en “Indien stempas kwijt, kan een nieuwe worden opgehaald”.

In Bonaire wist een derde van de respondenten niet dat in elk stemlokaal de stem kon worden uitgebracht. In Saba wist een derde van de respondenten niet dat er een nieuwe stempas kon worden opgehaald indien de stempas kwijt was geraakt. In Sint-Eustatius was dit bij een kwart van de respondenten onbekend.

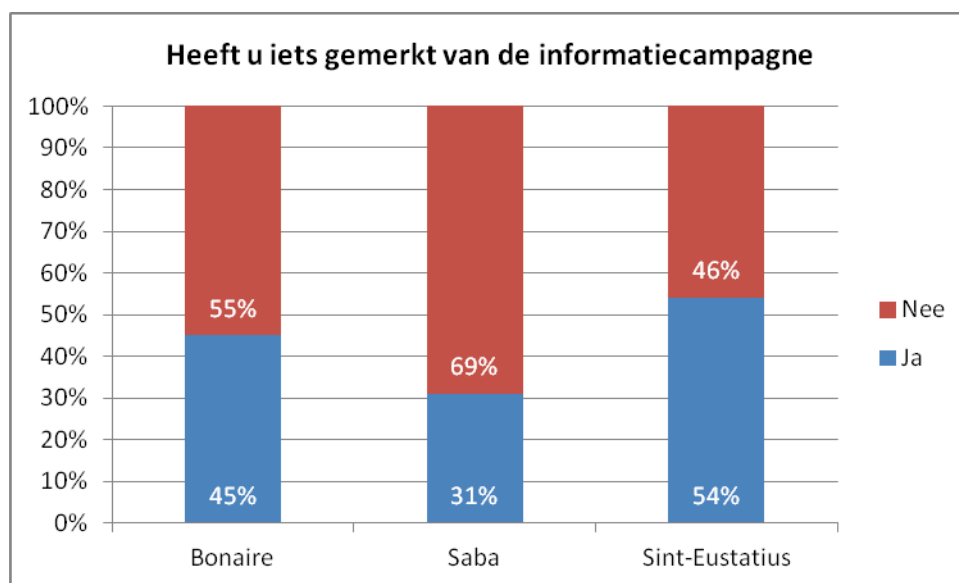
4.6. Heeft u iets gemerkt van de informatiecampagne?

Deze onderzoeksvraag is opgesplitst in vier deelvragen: heeft u iets gemerkt van de informatiecampagne; waar heeft u iets gelezen/gehoord/gezien; wat was het thema van de verkiezingen; en heeft u campagnemateriaal gezien van de politieke partijen.

De informatiecampagne

De informatiecampagne had meerdere doelen. Eén belangrijke daarvan was het uitleggen van het proces van de verkiezingen en het stemmen. Een ander doel was om de aard van de verkiezingen uit te leggen, namelijk dat het om de Tweede Kamer ging. Hierbij werden ook de functies en de taken van de Tweede Kamer uitgelegd. Hiermee probeerde men tevens het belang van de verkiezingen over het voetlicht te brengen.

In Sint-Eustatius heeft iets meer dan de helft van de respondent iets gemerkt van de informatiecampagne, in Bonaire iets minder dan de helft, en in Saba een derde van de respondenten.

Informatiecampagne en al of niet stemmen

Meer gedetailleerde analyse wijst uit dat er op Bonaire en Saba een positieve relatie bestaat tussen iets vernomen hebben van de publiciteitscampagne en gaan stemmen. Op Sint-Eustatius bestaat deze relatie niet.

In Bonaire is ongeveer tweederde van de respondenten die iets vernomen hebben van de informatiecampagne gaan stemmen. Van diegenen die niets vernomen hebben is ongeveer tweederde niet gaan stemmen.

In Saba is, net als in Bonaire, ongeveer tweederde van de respondenten die iets vernomen hebben van de informatiecampagne, gaan stemmen. Echter van diegenen die niets vernomen hebben, is ongeveer viervijfde *niet* gaan stemmen, minder dan in Bonaire dus.

In Sint-Eustatius is van de respondenten die iets vernomen hadden van de informatiecampagne, ongeveer tweederde niet gaan stemmen. Van degenen die niets vernomen hadden heeft ongeveer 90% niet gestemd.

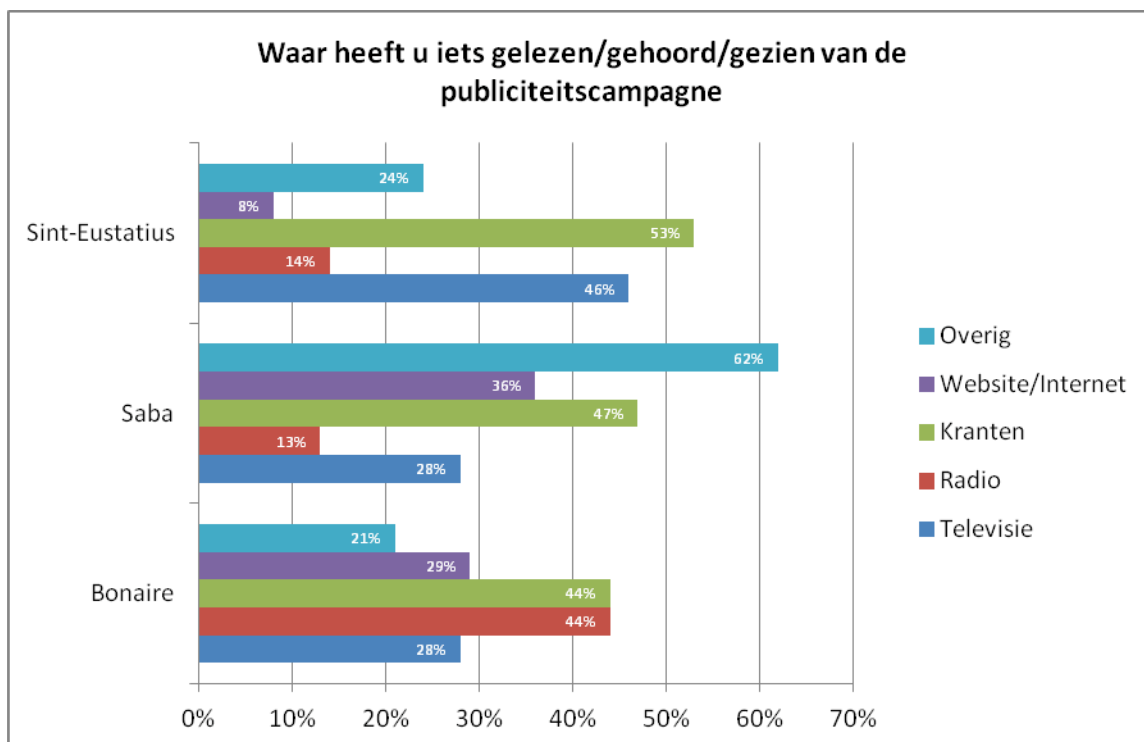
Uiteraard is het al of niet gaan stemmen niet alleen afhankelijk van de informatiecampagne.

Via welke media heeft u iets vernomen?

Deze vraag hebben de enquêteurs alleen gesteld aan diegenen die iets van de informatiecampagne gelezen, gehoord of gezien hadden.

Het vaakst heeft men via de kranten informatie gekregen, dit geldt voor ongeveer de helft van de respondenten op alle eilanden. Op Bonaire heeft bijna de helft van de respondenten via de radio informatie gekregen, in Saba en Sint-Eustatius was dit nog geen 15%. In Sint-Eustatius springt het medium televisie eruit; bijna de helft van de respondenten heeft via de televisie informatie gekregen, terwijl dit in Bonaire en Saba nog geen 30% is. Daarentegen heeft minder dan 10% van de respondenten op Sint-Eustatius via internet informatie gekregen of opgevraagd, terwijl dit percentage in Bonaire en Saba beduidend hoger ligt, namelijk rond de 30%.

In Saba en Sint-Eustatius heeft een deel van de respondenten informatie gekregen via billboards, banners of posters. Op alle drie eilanden gaven respondenten ook aan met andere mensen over de verkiezingen te hebben gesproken.

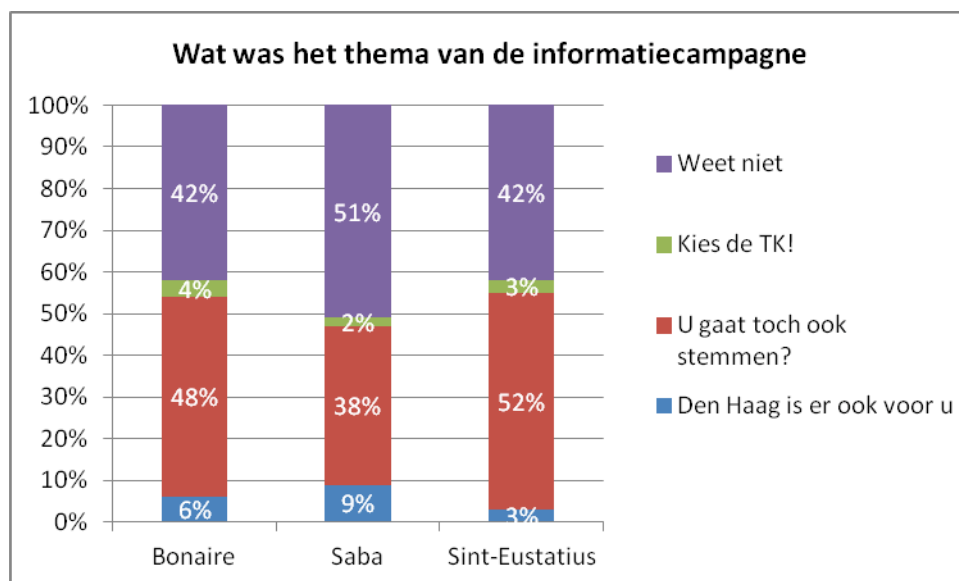

Thema van de informatiecampagne

Ook deze vraag hebben de enquêteurs alleen gesteld aan diegenen die iets van de informatiecampagne gehoord of gezien. Slechts een deel daarvan gaf het juiste thema aan. Dit leidt tot de conclusie dat in totaal slechts een klein gedeelte van de kiesgerechtigden het thema kende.

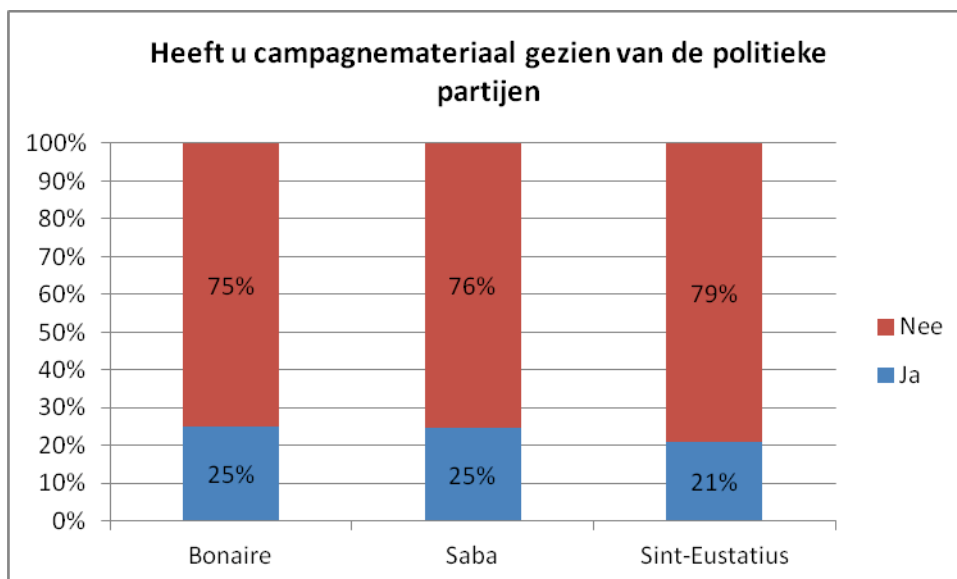
Ongeveer de helft van de respondenten in Bonaire en Sint-Eustatius konden het thema van de informatiecampagne correct aangeven, ongeveer 10% gaf een verkeerd thema aan en ongeveer 40% wist het niet.

In Saba gaf bijna 40% van de respondenten het correcte thema aan; de helft van de respondenten wist het niet.

Campagnemateriaal van de politieke partijen

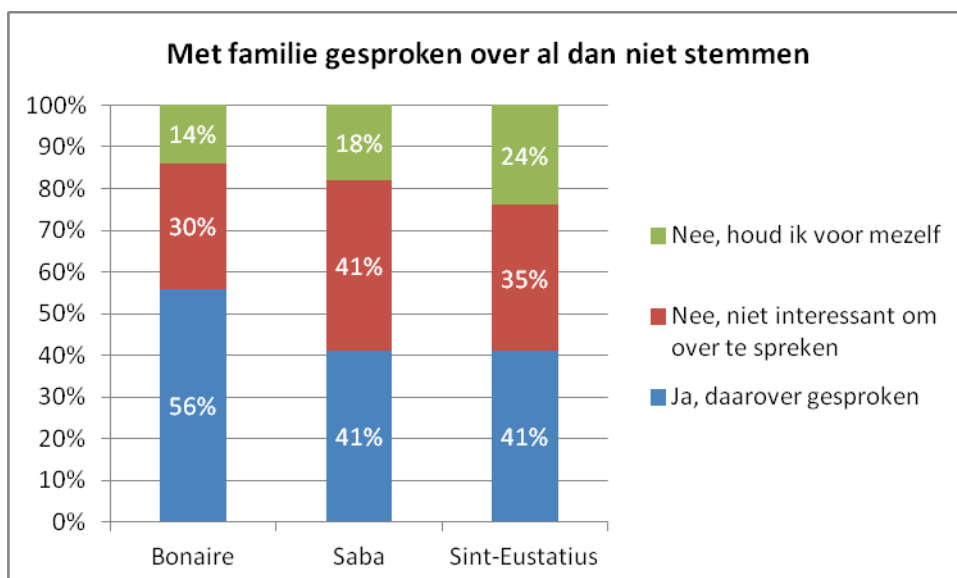
Een kwart of minder van de respondenten heeft campagnemateriaal gezien van de politieke partijen. In paragraaf 4.8 wordt nader ingegaan op de duidelijke behoefte die de respondenten hieraan hebben.

4.7. Invloed van de omgeving

Om te weten welke invloed de omgeving had op het stemgedrag van de kiesgerechtigden (i.e. al dan niet gaan stemmen) hebben de enquêteurs aan de respondenten gevraagd of men met familie of vrienden heeft gesproken over al dan niet stemmen.

In Bonaire hebben de meeste respondenten met familie gesproken over de verkiezingen; meer dan de helft. Wellicht dat de grote publieke aandacht die de verkiezingen hebben gekregen en de georganiseerde boycotactie hieraan hebben bijgedragen. In Saba en Sint-Eustatius heeft meer dan de helft van de respondenten aangegeven dat het niet interessant is om erover te spreken of dat ze deze informatie voor zichzelf houden.

Hoewel het al of niet gaan stemmen van meerdere factoren afhankelijk is, is ook gekeken naar de relatie tussen wel/niet gaan stemmen en wel/niet met familie en vrienden gesproken over de verkiezingen.

Op alle eilanden geldt dat degenen die zijn gaan stemmen, hier vaker met familie en kennissen over gesproken hadden dan diegenen die niet zijn gaan stemmen. In Bonaire was

dit het meest het geval, gevolgd door Saba en daarna Sint-Eustatius. Omgekeerd is de relatie zwakker: alleen in Bonaire heeft ongeveer driekwart van degenen die met anderen over de verkiezingen hebben gesproken, ook gestemd. In Saba gold dit voor ongeveer de helft van de respondenten. In Sint-Eustatius is ruim tweederde van de respondenten die over de verkiezingen hadden gesproken met familie en kennissen, juist *niet* gaan stemmen.

Op alle drie eilanden zijn degenen die niet gesproken hebben over de verkiezingen, voor het overgrote deel niet gaan stemmen (omtrent 85-90%). Diegenen die er niet over hebben gesproken met anderen, omdat zij dat liever voor zichzelf houden, zijn iets vaker gaan stemmen, maar nog steeds betreft dat slechts ongeveer een derde van hen.

4.8. Adviezen voor een hogere opkomst

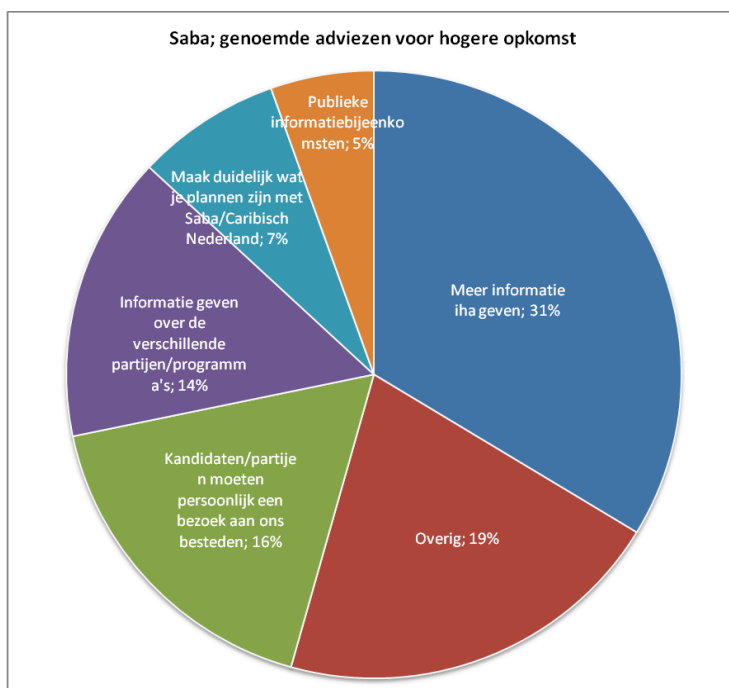
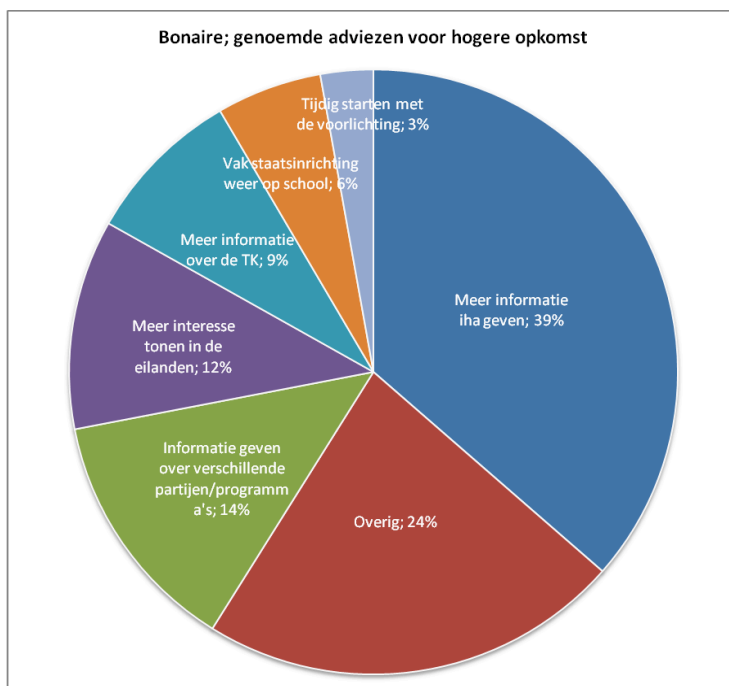
Als laatste vroegen de enquêteurs aan de respondenten om advies voor een hogere opkomst bij volgende verkiezingen. Per eiland zijn de antwoorden geïnterpreteerd en in zes categorieën ingedeeld die het meest voorkwamen, plus een categorie overig. De categorie overig is niet gespecificeerd omdat voor de verschillende adviezen de aantallen te klein zijn en wij hierop geen statistische analyse kunnen uitvoeren.

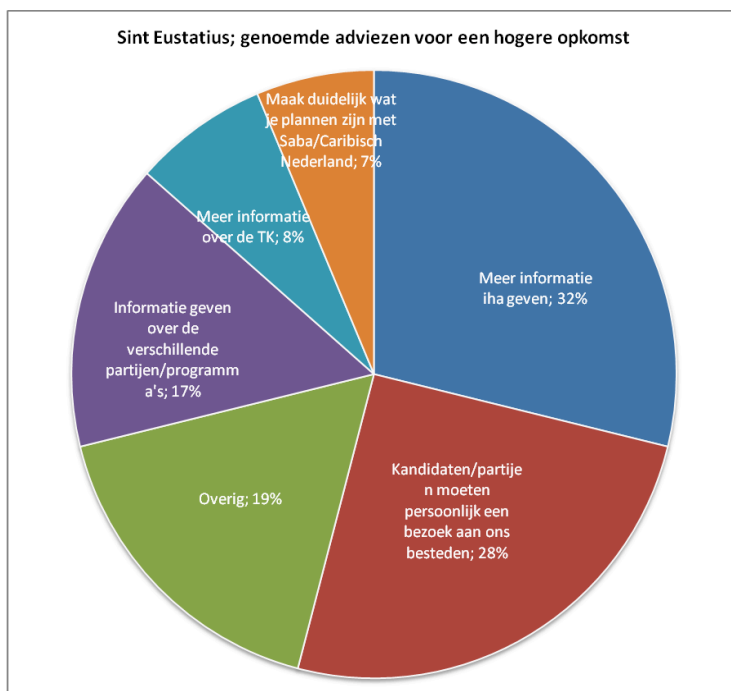
Ongeveer 80% van de respondenten had één of meer adviezen. De meesten hadden één advies. Op alle drie de eilanden adviseerden de meeste respondenten om meer informatie in het algemeen te geven. Specifiek wenste men meer informatie over verschillende partijen en hun programma's. In Saba en in nog grotere mate in Sint-Eustatius adviseerden de respondenten dat de politieke partijen en de kandidaten persoonlijk een bezoek aan het eiland moeten brengen.

Andere adviezen die de respondenten gaven waren:

- “meer interesse tonen in de eilanden”
- “meer informatie over de Tweede Kamer”
- “maak duidelijk wat je plannen zijn met Caribisch Nederland” (dit laatste advies heeft betrekking op de politieke partijen die meedoen aan de verkiezingen).

In Bonaire gaven de respondenten die wel gestemd hadden meer adviezen dan de niet-stemmers, in tegenstelling tot Saba en Sint-Eustatius, waar juist de niet-stemmers meer adviezen gaven.

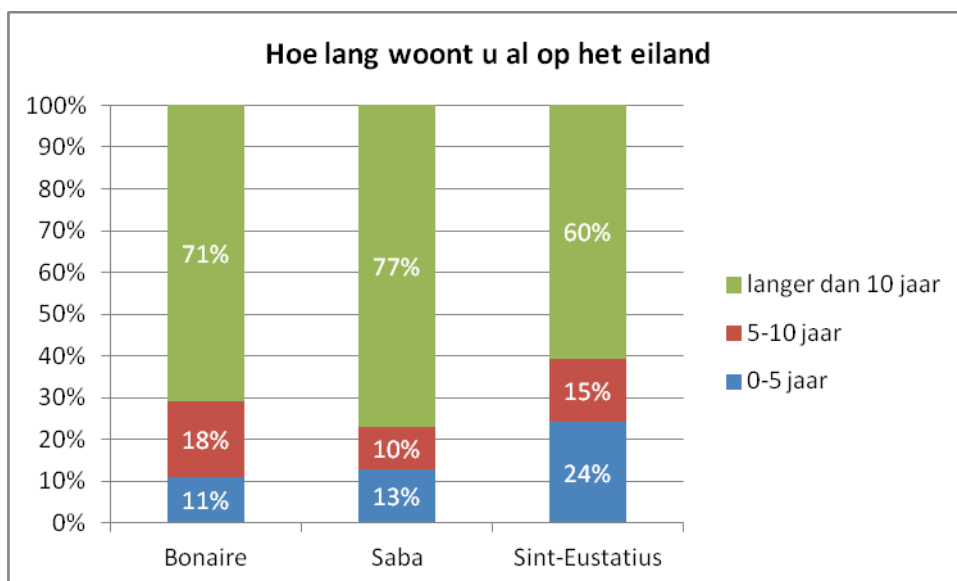

4.9. Demografische kenmerken van de respondenten

Aantal jaren woonachtig op het eiland

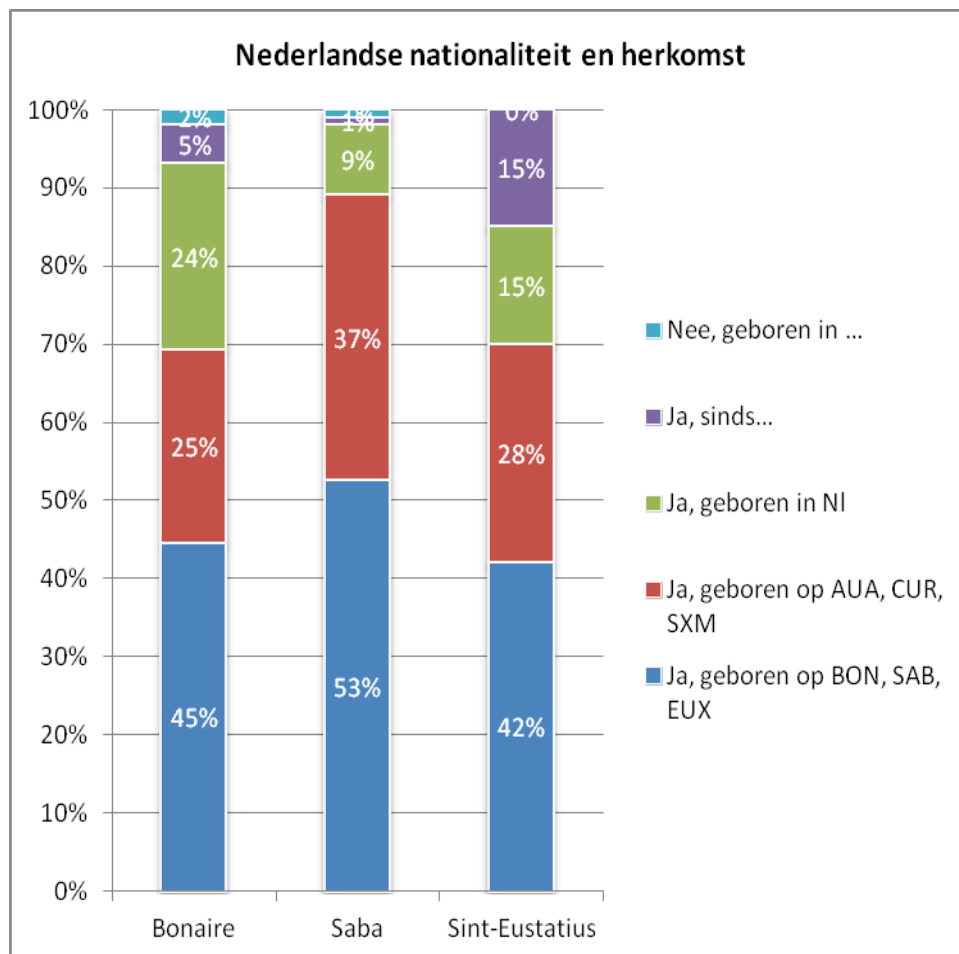
In Bonaire en Saba woont ongeveer driekwart van de respondenten langer dan 10 jaar op het eiland. Krap 90% woont langer dan vijf jaar op deze eilanden. In Sint-Eustatius is dit iets minder, namelijk driekwart van de respondenten woont langer dan 5 jaar op het eiland, terwijl een kwart van de respondenten minder dan vijf jaar op het eiland woont.

Nationaliteit

Het overgrote deel van de respondenten heeft de Nederlandse nationaliteit. Het percentage respondenten dat op één van de Caribisch Nederlandse eilanden geboren is, ligt voor Bonaire en Saba rond de 50%; voor Sint-Eustatius is dit 42%. In Sint Eustatius is ook, meer dan op de andere twee eilanden, sprake van later verkregen Nederlandschap. Het jaartal waarin men dit Nederlandschap verkreeg loopt van 1972-2011; voor een deel van deze groep respondenten is het jaartal onbekend.

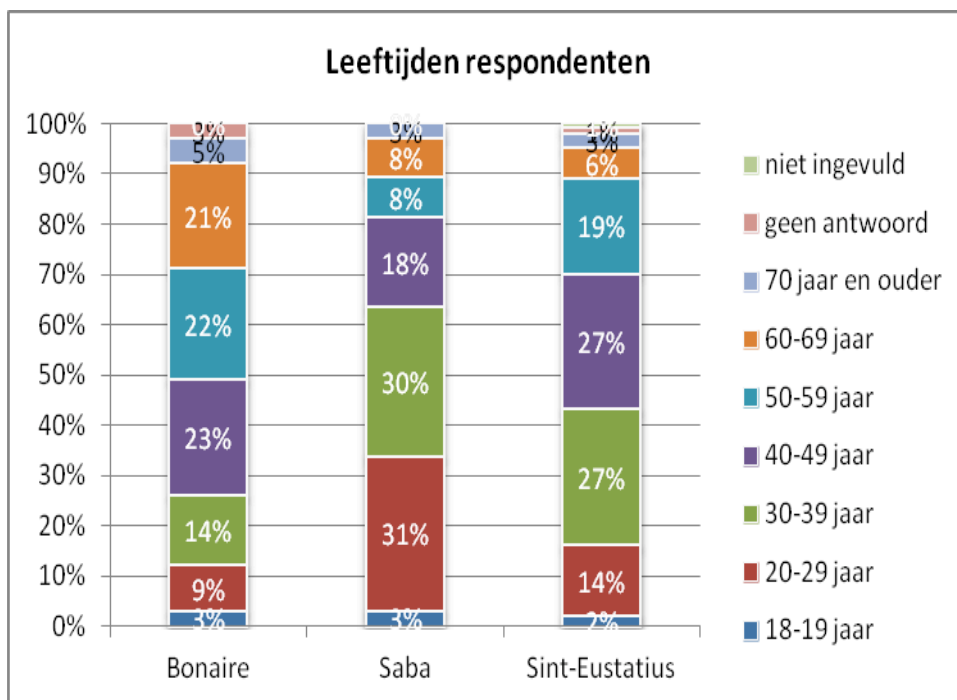
In Bonaire zijn vergeleken met de twee andere eilanden veel respondenten geboren in Nederland, namelijk 24%. Saba daarentegen had veel (37%) respondenten die zijn geboren in Aruba, Curaçao of St. Maarten.

Leeftijdscategorie

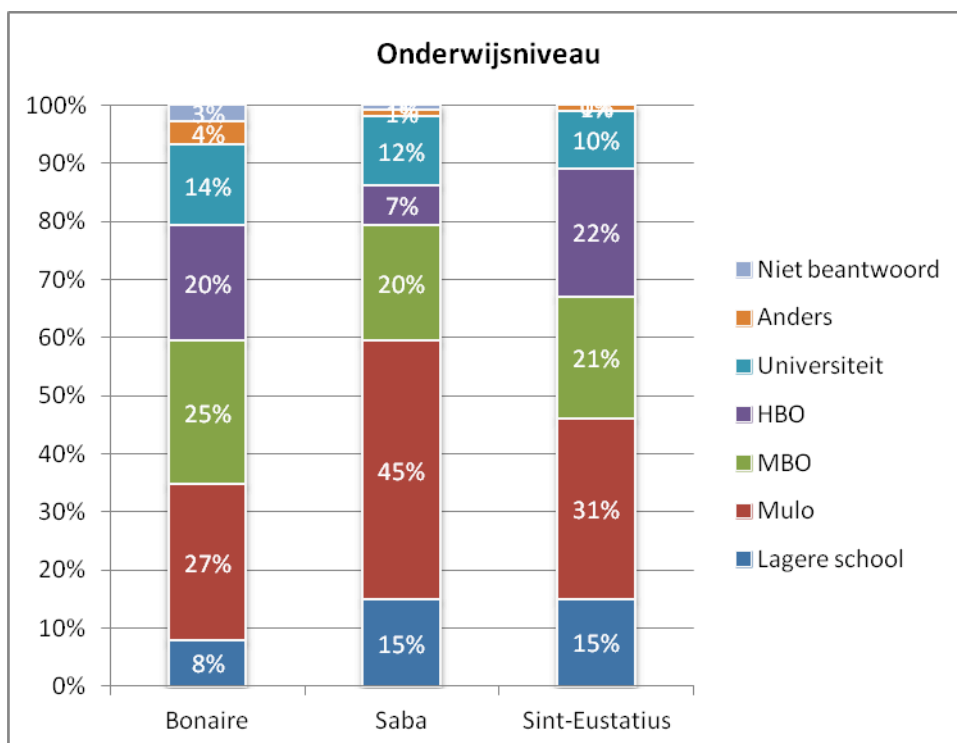
In de respondentengroep van Bonaire zijn meer oudere mensen vertegenwoordigd dan in die van Saba en Sint-Eustatius.

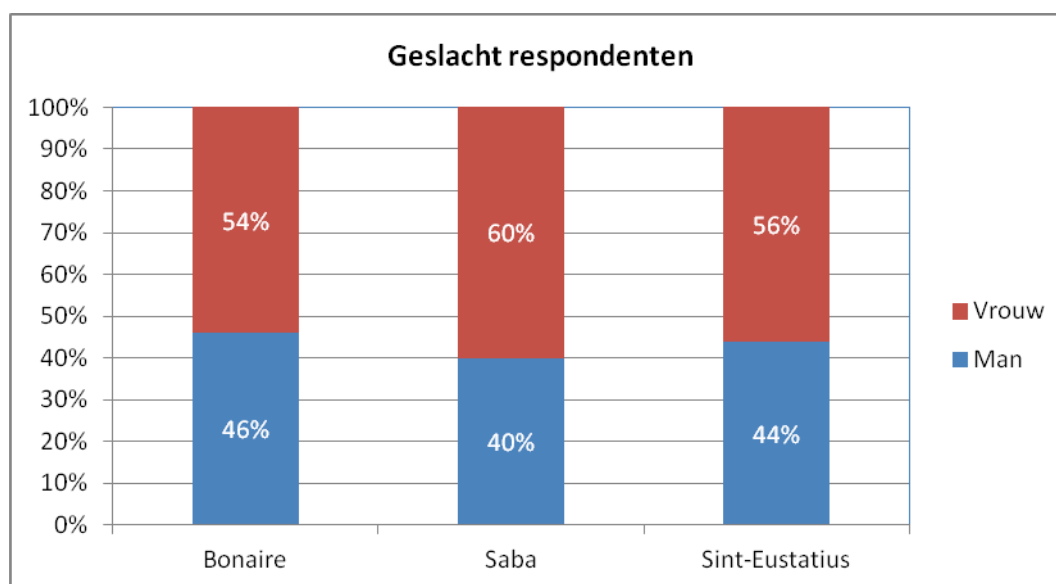

Onderwijsniveau

In Bonaire ligt het onderwijsniveau iets hoger, gevolgd door Sint-Eustatius en daarna Saba.

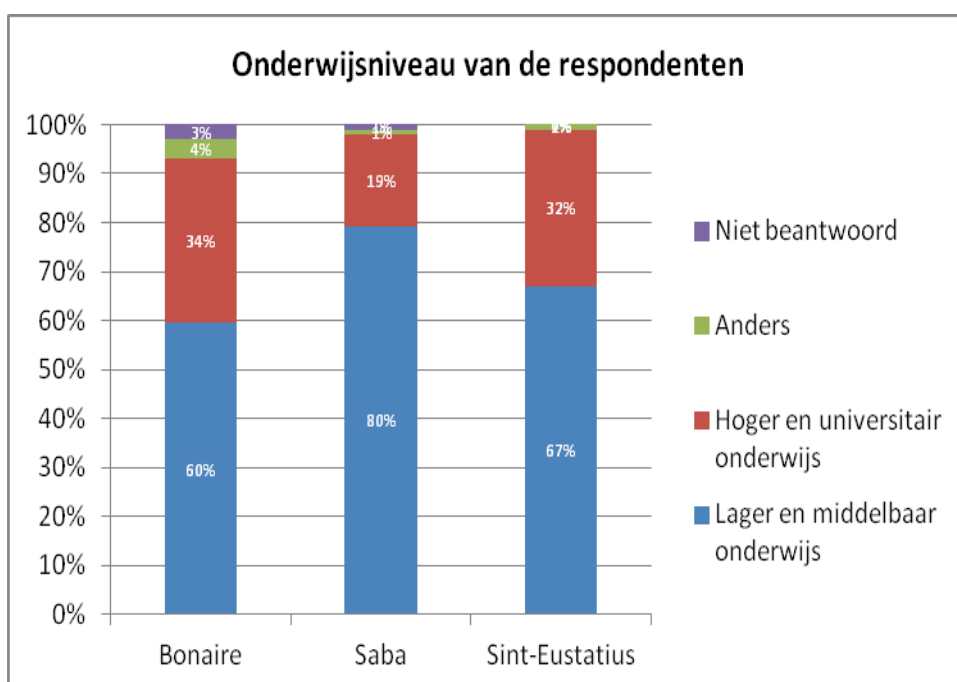
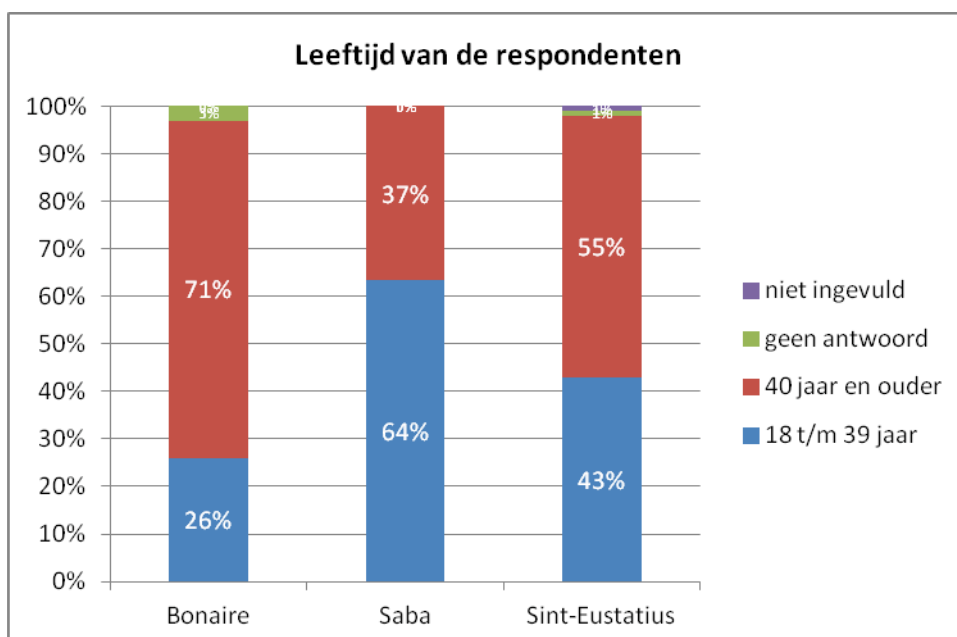

Is de respondent man of vrouw

5. Nadere analyse naar aanleiding van demografische kenmerken

De onderzoekers hebben gekeken of er verschillen bestaan in uitkomsten voor verschillende categorieën respondenten. De demografische kenmerken zoals geformuleerd in vraag 1 tot en met 5 zijn hiervoor als uitgangspunt genomen. Er is gekeken naar verschillen bij vraag 8: heeft u iets gemerkt van de informatiecampagne. De meting van de effectiviteit van de informatiecampagne begint immers met het al of niet kennis genomen hebben van deze campagne. Er zijn geen significante verschillen tussen de verschillende groepen gevonden.

Wel is er een voorzichtige richting aanwezig. Om statistische redenen zijn de antwoordcategorieën van twee vragen bij elkaar gevoegd, namelijk bij onderwijsniveau en leeftijd. Dit levert onderstaande gegevens op.

Bonaire

In Bonaire waren de respondenten vanaf 40 jaar iets beter geïnformeerd dan de respondenten jonger dan 40 jaar. Ook degenen die hoger waren opgeleid (vanaf HBO) waren iets beter geïnformeerd. Iets meer vrouwen dan mannen gaven aan van de informatiecampagne te hebben vernomen. Hoe lang men op het eiland woonde maakte geen verschil voor het al of niet iets vernomen hebben van de informatiecampagne, waarbij de onderzoekers opmerkten dat degenen die tussen de 5-10 jaar op het eiland woonden, minder van de informatiecampagne hadden vernomen dan de andere twee categorieën (korter en langer wonend op het eiland).

Saba

In Saba is geen verschil in leeftijdscategorieën. Opleiding speelt wel een rol: meer respondenten met een hogere opleiding (vanaf HBO) hadden van de informatiecampagne gehoord. Verder gaven ook iets meer vrouwen dan mannen aan dat ze iets van de informatiecampagne hadden vernomen. De groep die 0-5 jaar op het eiland woonde had het meest van de campagne vernomen, de andere twee groepen minder. De respondenten die in Nederland zijn geboren hadden vaker van de informatiecampagne vernomen dan degenen die op een van de eilanden van de voormalige Antillen zijn geboren.

Sint-Eustatius

In Sint-Eustatius heeft de leeftijdscategorie tot 40 jaar iets meer vernomen van de campagne. Ook de respondenten met onderwijs vanaf HBO hebben meer vernomen. Er is geen verschil tussen mannen en vrouwen. Degenen die tot 10 jaar op het eiland woonden hebben vaker van de campagne vernomen dan degenen die langer dan 10 jaar op het eiland woonden. Ook diegenen die in Nederland zijn geboren hebben vaker vernomen van de campagne dan degenen die op een van de eilanden van de voormalige Antillen zijn geboren.

6. Conclusies en aanbevelingen

De informatiecampagne en inzet van de media

De informatiecampagne had meerdere doelen. Eén belangrijke daarvan was het uitleggen van het proces van de verkiezingen en het stemmen. Een ander doel was om de aard van de verkiezingen uit te leggen, namelijk dat het om de Tweede Kamer ging. Hierbij werden ook de functies en de taken van de Tweede Kamer uitgelegd. Hiermee probeerde men tevens het belang van de verkiezingen over het voetlicht te brengen.

De informatiecampagne is door een groot deel van de respondenten niet gezien of gehoord. De oorzaak hiervan is niet bekend. Op Bonaire en Saba is wel een positieve relatie tussen iets vernomen hebben van de informatiecampagne en gaan stemmen. Op Sint-Eustatius bestaat deze relatie niet.

Uiteraard is het al of niet gaan stemmen niet alleen afhankelijk van de informatiecampagne. Het kan zijn dat de mensen die zijn gaan stemmen meer openstonden voor publiciteit rondom de verkiezingen.

In totaal kende slechts een klein gedeelte van de respondenten de slogan van de informatiecampagne.

Kranten en televisie zijn de media die het meest bekeken zijn. Verrassend genoeg was alleen op Bonaire de radio een effectief medium. In Sint-Eustatius was dit de televisie. Bij een volgende campagne zou nagegaan moeten worden welke media het best kunnen worden ingezet en hoe vaak er “exposure” moet zijn zodat voldoende mensen bereikt worden.

Bekendheid met de verkiezingen

Over het geheel genomen was men goed op de hoogte voor welk bestuursorgaan de verkiezingen werden gehouden. Van de respondenten die aangaven dat zij hebben gestemd, wist –vergeleken met degenen die niet gestemd hadden- een relatief groter deel dat het voor de Tweede Kamer was.

Bekendheid met de functies en taken van de Tweede Kamer

Al met al is de bekendheid met de taken van de Tweede Kamer niet groot. Een groot gedeelte van de respondenten geeft aan hier helemaal niet mee bekend te zijn. Vervolgens kennen diegenen die aangaven in meer of mindere mate bekend te zijn met de taken van de Tweede Kamer, vaak verkeerde taken toe aan de Tweede kamer. Tenslotte weet een aanzienlijk deel van de respondenten niet waar de Tweede Kamer gezeteld is.

Bekendheid met het belang van de verkiezingen

Men is onvoldoende bekend met het belang van de verkiezingen. In grote mate is men onbekend met wat de Tweede Kamer doet, ook met betrekking tot de eilanden van Caribisch Nederland.

Kennis over hoe de verkiezingen in het werk gaan

Men was goed op de hoogte van de stemregels, zowel diegenen die *wel* als diegenen die *niet* iets over de informatiecampagne hadden vernomen.

Heeft men gestemd; waarom wel/niet

In 2011 gaf ongeveer tweederde van de ondervraagden aan dat zij zouden gaan stemmen voor de Tweede Kamerverkiezingen. Bij de verkiezingen in 2012 bleek dit percentage in werkelijkheid veel lager te liggen. Uit het onderzoek blijkt dat een belangrijke oorzaak hiervan het gebrek aan persoonlijke aandacht voor de eilanden is. De politieke partijen waarvoor men zou gaan stemmen hebben zich niet (persoonlijk) gepresenteerd op de eilanden. Hierdoor leven de Tweede Kamerverkiezingen minder voor de eilandbewoners en is het vertrouwen in de Tweede Kamer klein. In Bonaire komt hier de boycotactie bij: 10% van de respondenten die niet gestemd hebben gaven onder andere aan dat dit was vanwege de boycotactie.

Van de respondenten die *wel* gestemd hebben, gaven de meesten aan dat zij stemmen hun plicht vinden.

Persoonlijke aandacht van de Tweede Kamer en de politieke partijen is belangrijk om het gevoel te versterken dat de verkiezingen belangrijk zijn voor de Caribische eilanden.

Campagnemateriaal van de politieke partijen

Een kwart of minder van de respondenten heeft campagnemateriaal gezien van de politieke partijen. Bij de kiesgerechtigden is hieraan grote behoefte.

Invloed van de omgeving

De omgeving (familie en kennissen) heeft geen doorslaggevende invloed op het al of niet gaan stemmen. Los van elkaar bepaalt men of men al of niet gaat stemmen, en of men erover met anderen wil praten.

Adviezen voor een hogere opkomst

Op alle drie de eilanden adviseerden de meeste respondenten om meer informatie in het algemeen te geven. Specifiek wenste men meer informatie over verschillende partijen en hun programma's. In Saba en in nog grotere mate in Sint-Eustatius adviseerden de respondenten dat de politieke partijen en de kandidaten persoonlijk een bezoek aan het eiland moeten brengen.

Andere adviezen die de respondenten gaven waren:

- “meer interesse tonen in de eilanden”
- “meer informatie over de Tweede Kamer”
- “maak duidelijk wat je plannen zijn met Caribisch Nederland” (dit laatste advies heeft betrekking op de politieke partijen die meedoen aan de verkiezingen).

Ook hier bevestigen de uitkomsten van de focusgroepen het heersende beeld dat er vanuit de politieke partijen meer aandacht moet zijn voor Caribisch Nederland.

Bijlage 1: Vragenlijst

KWANTITATIEF ONDERZOEK – KIESGERECHTIGDEN CARIBISCH NEDERLAND

Vragenlijst

Enquêteur .....

Datum.....

Tijd.....

Goedendag, mijn naam is.....van BridgeGaps BV. We doen een onderzoek om de effectiviteit van de voorlichtingscampagne over de Tweede Kamerverkiezingen op de BES eilanden te evalueren. Wij zouden het waarderen als we een paar minuten van uw tijd mogen om enkele vragen te beantwoorden. (VRAAG VOOR DE ZEKERHEID OF DEGENE KIESGERECHTIGD IS)

1. In september werden er hier verkiezingen gehouden. Weet u nog waarvoor deze waren?

(NIET VOORZEGGEN. MAAR ÉÉN ANTWOORD AANKRUISEN)

1.	Eilandsraad	
2.	Tweede Kamer	
3.	Bestuur Caribisch Nederland	
4.	Statenverkiezingen	
5.	Geen idee/weet niet/overig	

2. Bent u gaan stemmen?

1	Ja		> naar vraag 4
2	Nee		> naar vraag 3

3. Waarom heeft u niet gestemd?

(NIET VOORZEGGEN, MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK)

	GENOEMD
1. Ik vind de Tweede Kamer (TK) niet belangrijk/interesseert me niet	
2. Ik heb meegedaan aan de boycotactie	
3. Ik weet niet wat de TK doet	
4. Ik ken de politieke partijen niet	
5. Ik wist niet op welke partij ik moest gaan stemmen	
6. Ik wist niet waar ik moest gaan stemmen	
7. Ik ga nooit stemmen	
8. Mijn stem maakt geen verschil / mijn stem is niet belangrijk	
9. Ik snapte de informatie niet	
10. Ik heb geen vertrouwen in de TK	
11. Alle partijen zijn hetzelfde/geen verschil	
12. Ik ken niemand op lijst / onbekende kandidaten	
13. Geen reden/geen mening/weet niet	

14. Overig (graag specificeren)	
---------------------------------	--

>> ga nu verder met vraag 5 <<

4. Waarom heeft u wel gestemd?

(NIET VOORZEGGEN, MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK)

	GENOEMD
1. Ik vind de TK belangrijk	
2. Ik ga altijd stemmen, voor alle verkiezingen	
3. Ik vind stemmen over het algemeen heel belangrijk (mijn plicht)	
4. Ik wilde dat mijn partij waarvoor ik heb gestemd, zou winnen	
5. Mijn stem is belangrijk voor het eiland	
6. Geen reden	

5. Hoe bekend bent u met de taken van de Tweede Kamer in Nederland?

(ÉÉN ANTWOORD AANKRUISEN)		
1. Heel erg bekend		> naar vraag 6
2. Bekend		> naar vraag 6
3. Helemaal niet bekend		> naar vraag 7
4. Een beetje bekend		> naar vraag 6

6. Een vraag over het werk van de Tweede Kamer. Ik noem u een aantal stellingen.

Kunt u aangeven welke bij de taken van de Tweede Kamer horen?

(AANKRUISEN. MEERDERE ANTWOORDELIJK MOGELIJK.)	Ja / nee
1. De Tweede Kamer (TK) controleert de regering	
2. Ze maken de wetgeving van Nederland	
3. Ze zijn de baas van de regering in Nederland	
4. Ze controleren de eilandsbesturen van de eilanden in Caribisch Nederland	
5. Ze keuren de wetten voor Caribisch Nederland goed of af	
6. Ze maken de wetten, samen met de regering	
7. Ze zijn de baas van Caribisch Nederland	
8. Overig (specificeren)	

7. Waar is de Tweede Kamer gevestigd?

(NIET VOORLEZEN. ÉÉN ANTWOORD MOGELIJK)

	AANKRUISEN
1. Den Haag	
2. Curaçao (Willemstad)	
3. Amsterdam	
4. In Nederland (weet niet precies waar)	
5. Weet helemaal niet	
6. Anders (graag specificeren)	

INFORMATIECAMPAGNE

8. Er is hier op het eiland een grote informatiecampagne geweest over de TK verkiezingen.

Heeft u hier iets over gelezen/gehoord/gezien?

1	Ja	> naar vraag 9 en dan 10
2	Nee	> naar vraag 11

9. Waar heeft u daar iets over gehoord/gelezen/gezien?

	GENOEMD
1. Televisie	
2. Radio	
3. Kranten	
4. Website/internet	
5. Overig, specificeren.....	

10. Wat was volgens u het motto van deze campagne? Is dat...

(HARDOP VOORLEZEN – ÉÉN ANTWOORD MOGELIJK)

1. Den Haag is er ook voor u	
2. U gaat toch ook stemmen?	
3. Kies de Tweede Kamer !	
4. Geen idee/weet niet	

11. Heeft u campagnemateriaal gezien van de politieke partijen die meededen aan de verkiezing?

1	Ja	
2	Nee	

12. Welke van de volgende stellingen zijn juist/onjuist volgens u?
(HARDOP VOORLEZEN – MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK)

	JUIST	ONJUIST
1. Om te stemmen had u een ID kaart nodig en een stempas		
2. Indien u uw stempas kwijt was, dan kon u een nieuwe ophalen		
3. Wie niet zelf kan stemmen mag iemand anders een volmacht geven		
4. U kon in elk stemlokaal op uw eiland uw stem uitbrengen		
5. De stemlokalen waren open van 7.30 am – 21.00 pm		

13. Heeft u met familie of vrienden gesproken over al dan niet stemmen en over de partijen waaruit gekozen kon worden?
(HARDOP VOORLEZEN – ÉÉN ANTWOORD MOGELIJK)

1	Ja, daar heb ik over gesproken	
2	Nee, niet interessant om met anderen over te spreken	
3.	Nee, dat houd ik voor mezelf	

V14. Open vraag: Wat zou u adviseren om meer opkomst te krijgen bij de volgende (TWK) verkiezingen?

TOT SLOT WILLEN WIJ GRAAG ENKELE ALGEMENE GEGEVENS VAN U.

1. Hoe lang woont u al op dit eiland?
  - a. 0-5 jaar
  - b. 5-10 jaar
  - c. Langer dan 10 jaar
2. Heeft u de Nederlandse nationaliteit?
  - a. JA - geboren op Bonaire Saba of Statia
  - b. JA – geboren op Aruba, Curaçao of St. Maarten
  - c. JA, in Nederland geboren
  - d. Ja, sinds .....
  - e. NEE, geboren in :.....
3. Mag ik vragen in welke leeftijdscategorie u valt?
  - a. 18-19 jaar
  - b. 20-29 jaar
  - c. 30-39 jaar
  - d. 40-49 jaar
  - e. 50-59 jaar
  - f. 60-69 jaar
  - g. ≥70 jaar
  - h. N.a.
4. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgerond?
  - a. Lagere school
  - b. MAVO (MULO), LBO/LTS, BVO, Huishoudschool
  - c. MBO, HAVO, VWO
  - d. HBO (HTS, HEAO)
  - e. Universiteit
  - f. Anders:.....
  - g. N.a.
5. Is de respondent man of vrouw? NIET VRAGEN!
  - a. Man b. vrouw

Bijlage 2: Verantwoording

Het kwantitatieve onderzoek op Bonaire, Saba en St. Eustatius is opgezet, georganiseerd en aangestuurd door BridgeGaps BV (eigenaar Mw. S. De Brabander), in opdracht van RCN. Op ieder eiland hebben we lokale veldcoördinatoren aangesteld om het onderzoek zo effectief en efficiënt mogelijk te laten verlopen: Mw. F. Vonk, Dhr. J. Schaefer en Mw. C. Hay. Het eindrapport werd gemaakt onder verantwoordelijkheid van Mw. S. De Brabander. Onze medewerkster Mw. P. Cardoze assisteerde met de opmaak en lay-out van de rapportage.

Onderzoek St. Eustatius : oktober/november 2012
veldcoördinator: Mw. F. Vonk
Onderzoek Saba : oktober/november 2012
veldcoördinator: Dhr. J. Schaefer
Onderzoek Bonaire : oktober/november 2012
veldcoördinator Mw. C. Hay

Mw. S. de Brabander
Eigenaar/Directeur
BridgeGaps BV
Neptunusweg 16
Curaçao
P: 599-9-7381030
E:info@bridge-gaps.com